

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА І ПРАВА**

Освітньо-професійна програма Підприємництво
Ступінь вищої освіти Магістр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор Ханлар МАХМУДОВ

18 грудня 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«Механізм залучення інвестицій для реалізації
бізнес-проектів підприємства»**

виконав здобувач вищої освіти денної форми навчання

Гаряга Ростислав Олегович

Керівник кваліфікаційної роботи,
к. е. н., доцент

Алла СВІТЛИЧНА

Полтава – 2023 року

ВСТУП

Актуальність теми. Інвестиційна діяльність – це один з способів залучення чи формування ресурсів для забезпечення передумов ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. В Україні спостерігається стала тенденція критичної нестачі інвестиційних ресурсів у зв'язку із агресією російської федерації. Слабкий рівень розвитку інвестиційної і фінансово-кредитної системи негативно відобразився на використанні існуючих виробничих ресурсів, якості та конкурентоспроможності продукції, технічному й технологічному переозброєнні галузі тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні правові, економічні й соціальні умови інвестиційної діяльності України зафіксовані у законі «Про інвестиційну діяльність» [45]. Теоретичні й практичні аспекти інвестиційної діяльності досліджують у роботах Тітенко З. [54], Демчук Н. [21], Вяткін П. [17], Кучеренко Ю. [32], Свиноус І. В., Ібатуллін М. І., Сало І. А., Трофімова Г. В., Рудич О. О., Свиноус Н. І. [47], Білоус С. [7], Нечипорук О. [40], Одноріг М. [41]. Але механізм залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів підприємства під час воєнного чтану є недостатньо дослідженим.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету на 2022-2026 рр. за темою: «Розвиток підприємництва: управлінські, економічні, інноваційні та інвестиційні аспекти» (Державний реєстраційний номер: 0121U114522 від 21.12.2021 р.).

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційного дослідження є розробка і обґрунтування теоретичних, науково-методичних й практичних положень та рекомендацій удосконалення механізму залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів підприємства.

Для досягнення цієї мети поставлено такі наукові завдання:

- проаналізувати теоретичні основи механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства;

- здійснити діагностику механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства;
- запропонувати шляхи удосконалення формування механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства.

Об'єктом дослідження є формування механізму залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних й прикладних аспектів механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства.

Методи дослідження. Теоретичні та методологічні засади дослідження засновані на діалектичному методі, системному підході щодо вивчення соціально- економічних процесів і явищ, напрацювань науковців в теорії і практиці ринкових відносин у аграрному секторі, рекомендаціях наукових та дослідницьких організацій, нормативно-правових документах, які стосуються розвитку аграрних формувань. Поставлені в кваліфікаційній роботі завдання вирішувалися за допомогою наступних методів: абстрактно-логічного (при вивченні поняття інвестицій і пов'язаних категорій, формулюванні теоретичних узагальнюючих висновків); монографічного (щодо відображенні процесів формування і використання інвестиційного потенціалу сільськогосподарського підприємства у динаміці); статистико-економічного – для порівняння, групування та відображення емпіричних показників (для виявлення специфіки і особливих рис інвестування), при дослідженні змін показників в часі; графічного (для наочного відображення результатів дослідження); розрахунково-конструктивного (під час прогнозування можливих варіантів розвитку економічних процесів із урахуванням змін різноманітних чинників); економіко-математичного моделювання (під час оптимізації посівних площ підприємства). Достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується проведеними розрахунками та значним об'ємом емпіричного матеріалу, наведеного у роботі.

Інформаційна база. Інформаційно-аналітичну базу дослідження склали законодавчі й нормативні акти України, офіційні матеріали Державної служби

статистики України, Головного управління статистики в Полтавській області, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації, дані річної та оперативної звітності сільськогосподарських підприємств.

Елементи наукової новизни. Певні положення і висновки кваліфікаційної роботи містять наукову та практичну цінність. До елементів наукової новизни можемо віднести:

удосконалено:

– тлумачення поняття «механізм залучення інвестицій» на базі декомпозиції існуючих підходів та трактування даного терміну як «сукупності методів, форм і важелів управління ефективним використанням інвестиційного потенціалу для реалізації бізнес-проектів підприємства».

Практична значущість. Більшість положень кваліфікаційної роботи доведено до рівня рекомендацій, практична реалізація яких на базі підприємства Миргородського району Полтавської області сприятиме підвищенню ефективності його інвестиційної діяльності.

Апробація результатів роботи. Результати наукового дослідження, викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях: студентської наукової конференції Полтавського державного аграрного університету (15-16 травня 2023 р., м. Полтава) з темою: «Інвестиційні можливості підтримки бізнесу в Україні»; другої Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах світових тенденцій та національної практики» (21 листопада 2023 р., м. Кропивницький) на тему: «Відмінність між традиційною кризою та кризою воєнного часу на підприємстві». Також в збірнику «Агросвіт» вийшла фахова стаття на тему «Діяльність сільськогосподарських підприємств України під час воєнного стану» (додаток А).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 63 сторінках, робота містить 21 таблицю, 13 рисунків та 5 додатків. Список використаних джерел складає 62 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Визначення інвестицій як провідного чинника економічного зростання підприємств

Визначення інвестицій як провідного чинника економічного зростання соціально-економічної системи підприємства на кожному рівні, покладено у базис більшості наукових досліджень, особливо на рівні економіки підприємства. Науковці стверджують, що власне інвестиції – це джерело розвитку та основа реалізації різних інновацій підприємства, зокрема, у сфері управління нематеріальними (маркетингове середовище, організаційна структура, кадри) так і матеріальними (ресурси, основні засоби, фінанси) об'єктами. Не дивлячись на достатню кількість напрацювань із окресленого питання в науковій літературі, наприклад і на рівні дисертаційних досліджень, є наявність великої кількості прогалин та неузгодженостей навіть в теоретичному визначенні базових питань. Спостерігається неузгодженість та розмитість методичного забезпечення і практики застосування інвестиційного менеджменту в корпоративному секторі. У зв'язку з цим, досить логічним є проведення теоретичних досліджень в галузі управління інвестиційною привабливістю підприємств [41, с. 109].

Теоретичне дослідження в сфері механізму залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів підприємства доцільно розпочати з визначення поняття інвестицій. Із метою формулювання авторського тлумачення поняття інвестицій ми здійснили аналіз наукової літератури [24, с. 12; 30, с. 7; 37, с. 15; 51, с. 12; 32, с. 82; 35, с. 7], в ході чого виокремили аналізованого поняття різними авторами. Найбільше ми приділяємо увагу тлумаченням, що були наведені у дисертаційних дослідженнях та стали предметом захисту й пройшли процедури рецензування.

У табл. 1.1 наведено тлумачення поняття «інвестиції».

Трактування поняття «інвестицій» в науковій літературі

Автор	Поняття інвестицій
Дзеніс В. О. [24, с. 4]	Укладення коштів у грошовій та інших формах в створення, придбання або поліпшення основних фондів, проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, збільшення оборотних фондів й проведення маркетингових операцій, що забезпечують одержання економічного, соціального та екологічного ефекту
Кац О. А. [30, с. 8]	Трансформація майнового та інтелектуального капіталу підприємства у приріст матеріальних, нематеріальних й фінансових активів та невиробничих (природних) засобів виробництва, що є об'єктами підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту
Миронюк Т. І. [37, с. 5]	Вкладення капіталу підприємства у всіх його формах в приріст матеріальних, нематеріальних та фінансових активів підприємства з метою підвищення ефективності виробництва
Сорока Л. М. [51, с. 7]	Всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у підприємства, підприємницькі проєкти та програми й сприяють розвитку виробничої та невиробничої сфери, підприємництва, з метою отримання прибутку та соціального ефекту
Борсук О. М. [10, с. 9]	Майнові та інтелектуальні цінності, які вкладаються чи залучаються у виробничо-комерційний процес з метою отримання доходу (прибутку) або зростання економічного потенціалу підприємства, що створює позитивний внутрішній і зовнішній ефект
Матрос О. М. [35, с. 6]	Сукупність матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, які вкладаються в підприємницьку та іншу діяльність і пов'язані з цим процесом трудові ресурси з метою отримання економічної вигоди, соціального й екологічного ефекту
Палка І. М. [42, с. 5]	Вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти господарської діяльності з метою отримання прибутку чи досягнення іншого ефекту
Лабенко О. М. [33, с. 8]	Із точки зору макроекономіки – інвестиції – це усі види ресурсів в вигляді відшкодованих витрат на раніше здійснювані вкладення та частина приросту доданої вартості, які у сукупності забезпечують безперервність процесу розширеного відтворення; з точки зору мікроекономіки – інвестиції – це вкладення фінансового, матеріального й нематеріального капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою його примноження або отримання соціального ефекту

Джерело: побудовано автором за даними науковців

Основною відмінністю усіх наведених трактувань є відсутність одного підходу до визначення головної сутнісної ознаки інвестицій. Аналізовані тлумачення можемо умовно поділити на дві групи. Перша група авторів [51; 32; 33; 52] трактує інвестиції як певний різновид цінностей, що є об'єктом

певного виду діяльності. Друга група авторів [24; 31; 34; 38; 41] визначає інвестиції як процес, який пов'язаний з певним рухом цінностей. Найбільш широкий підхід продемонстровано у праці Лабенко О. М. [33, с. 5]. Зокрема, науковець інвестиції одночасно розглядає і як процес, і як групу цінностей в залежності від рівня розвитку економічної системи.

Помилковим є підхід щодо визначення інвестицій як процесу вкладання або трансформації певних цінностей. Відомо, що інвестиції є ресурсом, головною характеристикою якого є те, що він є об'єктом вкладення. Процеси вкладення й управління у зазначеній сфері науковці пропонують абстрагувати відсутнісних ознак аналізованого ресурсу. Це дозволяє більш точно визначити його особливості [37, с. 7].

Узагальнюємо поняття «інвестування аграрних формувань» на базі декомпозиції діючих підходів як «комплекс заходів, здійснюваних суб'єктами аграрного підприємництва, які спрямовані на вкладення капіталу у будь-якій формі та вигляді в об'єкти або суб'єкти господарського механізму з метою досягнення визначених цілей, які здійснюються на встановлений термін із врахуванням додаткових, пов'язаних із природо-кліматичними та соціально-демографічними факторами, ризиками та інших умовам агровиробництва».

Виходячи з теорії людського капіталу, власне персонал та організаційна структура – це головні джерела генерації додаткових (у порівнянні з середньоринковими значеннями) грошових потоків на вкладений капітал. Дослідники залишили поза увагою також й маркетинг підприємства. Його доцільно визначати в широкому сенсі та трактувати як об'єкт вкладень пов'язаний із інтенсифікацією відносин підприємства із ринковим середовищем [36]. Маркетинговий напрямок також потрібно враховувати. Він має бути визначений у якості об'єкта вкладення інвестиційних ресурсів підприємства.

Критерій економічної ефективності вкладення, як цільовий орієнтир інвестиційного процесу – це єдиний критерій, який був однозначно врахованим у всіх аналізованих працях. У той же час, велика чисельність

авторів зосередили увагу й на необхідності отримання соціального ефекту від інвестицій. Також неврахованими залишилися проблеми екологічної ефективності інвестицій. За умов зростання вартості ресурсів й загострення екологічної ситуації України, питання ресурсо- й енергозбереження визначаються головними, а ресурсна ефективність – це джерело економічної результативності функціонування підприємств [55, с. 65].

Формулювання поняття інвестицій повинно відповідати імперативам дефініції вичерпного переліку ресурсів, що вкладаються, напрямків їх використання й результатів, які передбачається досягти. Виходячи з потреби врахування зазначених складових, поняття інвестицій потрібно трактувати як вкладення фінансових, матеріальних й нематеріальних активів у господарську діяльність підприємств, що спрямовані на підвищення ефективності й оновлення основних засобів підприємства, поповнення й зміну номенклатури оборотних засобів, укріплення фінансового стану підприємства, зростання ефективності системи управління, придбання й створення інноваційних технологій та продуктів, укріплення ринкових позицій й формування ключових компетенцій персоналу. Це в підсумку дозволить отримати економічний, екологічний й соціальний ефекти [57, с. 90].

Формулювання основних понять в сфері залучення інвестицій дає можливість графічно показати їх взаємозв'язок, ієрархію та логіку представленої послідовності (рис. 1.1).

Отже, інвестиції – це об'єкт управління, якому властива низка певних характеристик, пов'язані із діяльністю певної галузі. Формулювання поняття інвестиційної діяльності – це ваговий чинник із погляду трактування інвестиційної привабливості. Привабливість підприємства для інвестування визначає його інноваційний розвиток.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» [45] тлумачить інвестиційну діяльність достатньо лаконічно – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

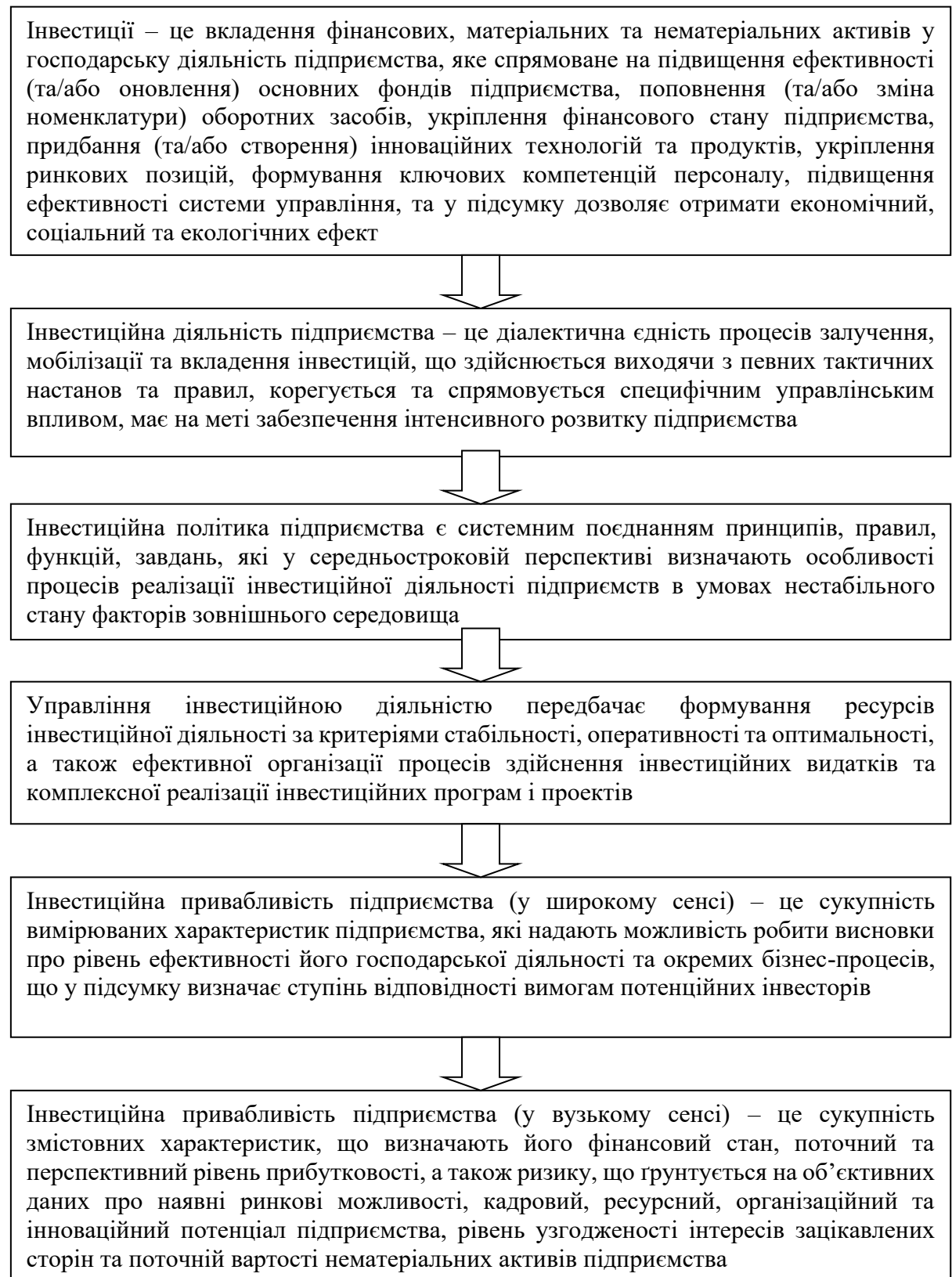

Рис. 1.1. Логіка і послідовність формулювання основних понять в галузі управління інвестиційною привабливістю підприємств

Джерело: [47, с. 233]

Процес управління інвестиційною діяльністю передбачає і формування

ресурсів інвестиційної діяльності. Імперативами цього процесу є стабільність, оперативність та оптимальність (в більшості випадків головним критерієм оптимальності є мінімум цін інвестиційного ресурсу) фінансування інвестиційних видатків. Головною складовою процесу управління інвестиційною діяльністю є процеси здійснення інвестиційних видатків у комплексній реалізації інвестиційних програм й проєктів [57, с. 89].

Отже, інвестиції – це потужний фінансовий інструмент, що дає можливість бізнесу відкритися, розвиватися та масштабуватися. Інвестиції поділяють на 3 типи: технологічні; ресурсні та фінансові. Незалежно від виду, їх залучення – це однаково вигідна справа для підприємців й інвесторів. Механізм вкладень дає можливість інвесторам примножувати власні кошти, підтримувати економіку країни та забезпечувати суспільний попит якісними товарами чи послугами [26].

Україна стає все більше привабливою з точки зору логістики та зв'язків з країнами Заходу. Статус кандидата на вступ до ЄС – це опозитивний сигнал інвесторам. Вони вже починають «займати території» в економіці України, щоб мати після війни конкурентні переваги на придбання. Забезпечення населення світу продовольством виходить на перший план і стає глобальною проблемою. Попит на продовольство є не еластичним (його потрібно купувати за будь-якої ціни на продовольство) відповідно інвестиційна привабливість України у агросекторі набуває особливої ваги.

1.2. Механізм залучення інвестицій для реалізації бізнес-проєктів підприємства

Інвестиційне забезпечення діяльності аграрних підприємств передбачає сукупність різноманітних умов, економічних механізмів, важелів, заходів та ресурсів, які дозволяють реалізувати проєкт і у довготривалій перспективі призводять до зміни у кількісних та структурних характеристиках

підприємства, його перехід в новий якісний стан й здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища.

Зв'язок вихідних економічних категорій наведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Взаємозв'язок економічних категорій «інвестиції», «інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств» та «розвиток підприємства»

Джерело: [24, с. 7]

При розгляді економічної категорії «інвестиції» у прикладному аспекті доцільно виділяти наступні складові інвестиційного забезпечення діяльності підприємств [24, с. 6]: ресурсне забезпечення як сукупність трудових, фінансових, матеріальних й нематеріальних та природних ресурсів, які відповідають потребі реалізації інвестиційних програм та проектів; важливе їх інституційне забезпечення.

У кризових умовах господарювання актуальними є питання формування перспективного напрямку інвестиційної діяльності підприємства, наприклад, формування інвестиційної стратегії суб'єкта господарювання. Ефективним механізмом є стратегічне планування інвестиційної діяльності. На першому етапі реалізації інвестиційної стратегії у підприємствах є в більшості обмеження щодо наявності інвестицій. Але з розвитком інвестиційного ринку України значно підвищуються потенційні можливості підприємств у розширенні обсягів інвестиційної діяльності, використанні різних видів фінансових інструментів та нематеріальних активів [34, с. 167].

Етапи стратегічного управління обґрунтовані в науковій літературі й включають такий набір заходів:

- визначення місії підприємства; встановлення цілей або їх коригування;
- визначення стратегій чи «стратегічного набору» та заходів щодо їх реалізації;

- обґрунтування послідовності роботи у межах часу та закріплення її в документах різного типу: планах, проектах і програмах, що є інструментами в досягненні цілей та реалізації стратегії;

- організація виконання планових завдань;

- облік, контроль та аналіз їх виконання [31, с. 254].

Керівництво підприємства приймає господарські рішення, зокрема і щодо інвестицій, навіть в умовах невизначеності чи підвищеного ризику. Крім того, стратегічне управління має безпосереднє відношення до прийняття інвестиційних рішень, адже повинно забезпечити узгодження довгострокових цілей підприємства із необхідними для їх досягнення ресурсами. Згідно з обраною стратегією розвитку, підприємству необхідно сформулювати часткові стратегії, що відображатимуть потенційні можливості певних сфер їх діяльності й окремих підрозділів. Інвестиційна стратегія повинна займати важливе місце в системі стратегічного управління підприємств, зокрема, планування, так як в поєднанні з іншими (наприклад, інноваційною) визначає перспективні напрями розвитку суб'єкта господарювання. Інвестиційна

стратегія – це один із найважливіших інструментів у механізмі розробки та реалізації управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності підприємства [32, с. 83].

Велика кількість науковців подає тлумачення інвестиційної стратегії як системи довгострокових цілей чи завдань інвестиційної діяльності та шляхів чи засобів її досягнення. Але, є і процесний підхід у визначенні сутності поняття «інвестиційна стратегія». Так, на думку Лабенко О. М, інвестиційна стратегія включає процес формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів їх досягнення [33, с. 17].

Подібне визначення є у монографії Ляхович Л. А, у якій науковець під поняттям «інвестиційна стратегія», передбачає процес її розробки [34, с. 167]. Але, низка науковців ототожнюють поняття «стратегічне планування інвестиційної діяльності» та «інвестиційна стратегія». Зокрема, на думку колективу авторів, стратегічне планування інвестиційної діяльності – це одна з найбільш важливих складових стратегічного управління підприємством, що полягає в розробці системи заходів, які є взаємоузгодженими по часу, ресурсах і виконавцях, що спрямовані на отримання прибутків з допомогою вкладень капіталу у найбільш перспективні з погляду кон'юнктури ринків напрями діяльності підприємства [5, с. 15].

Процес розробки інвестиційної стратегії включає кілька етапів. Покажемо їх на рис. 1.3.

Зазначена послідовність й зміст головних етапів розробки інвестиційної стратегії підприємства у цілому відображає загальноприйняті в економічній теорії і практиці принципи та методологічні підходи. Необґрунтоване здійснення інвестицій не гарантує підприємству ринкового успіху, за відсутності узгодженість дій у сфері інвестування, основу якої складає інвестиційна стратегія. У той же час інвестиційна стратегія виходить із загальної стратегії економічного розвитку підприємства і має з нею узгоджуватися за цілями та етапами розвитку.

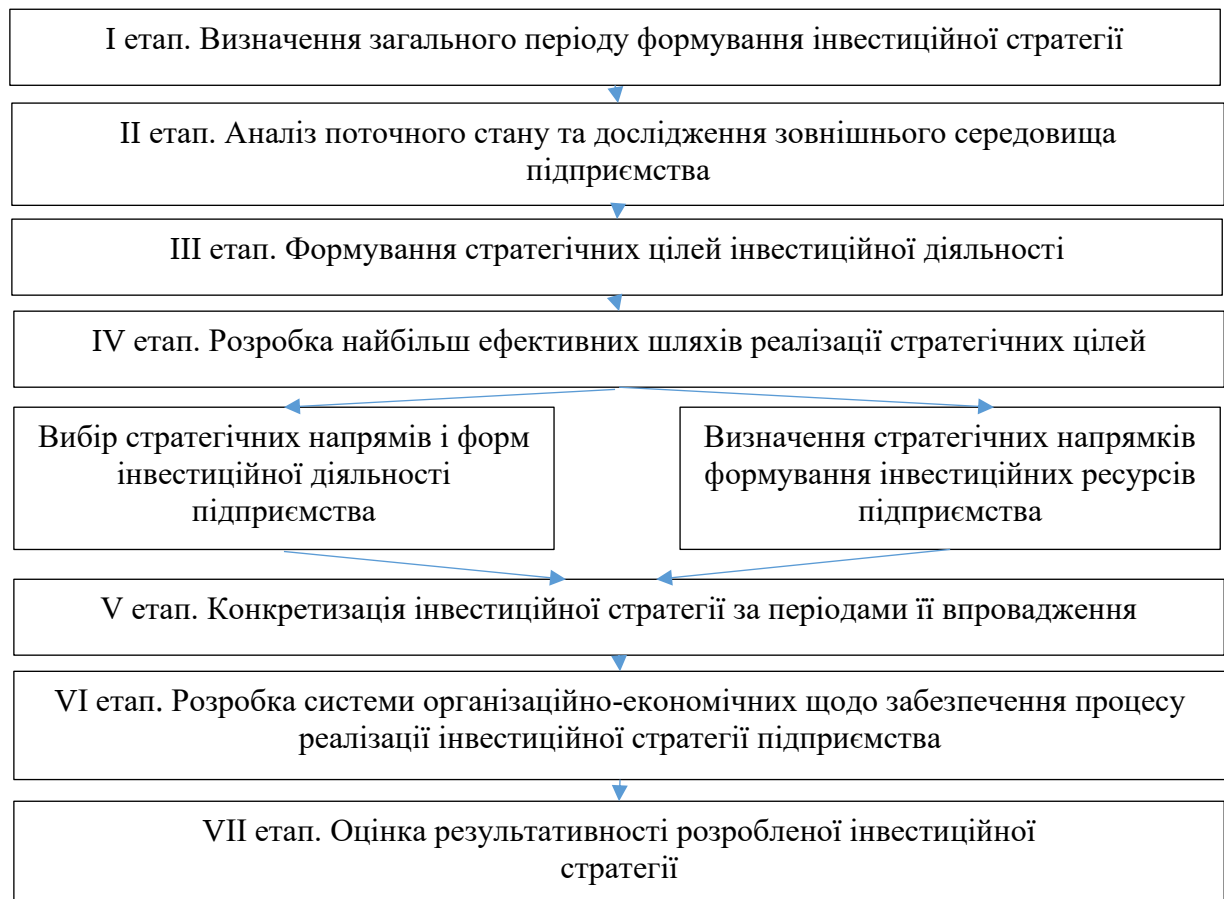

Рис. 1.3. Етапи розробки інвестиційної стратегії підприємства

Джерело: [34, с. 167]

Врахування взаємозв'язку інвестиційної стратегії з іншими складовими стратегічного набору дає можливість підвищити ефективність її розробки. Виділяють такі види інвестиційних стратегій: обмеженого зростання; прискореного зростання; інерційного зростання та комбінована стратегія.

Актуальність розробки інвестиційної стратегії підприємства в сучасних складних умовах господарювання обумовлено, значними змінами, що відбулися та відбуваються в зовнішньому середовищі суб'єктів господарювання. Стає неможливим управління інвестиційною діяльністю підприємствами лише із використанням традиційних теоретико-методичних основ інвестиційного менеджменту. Є важливою розробка адаптивного управління діяльністю підприємств. В складній ситуації виграє те підприємство, яке зуміє використати зміни зовнішнього середовища у своїй інвестиційній стратегії. Поширення кризових явищ в значній мірі

перешкоджає залученню необхідних обсягів інвестицій та реалізації інноваційних ідей. Відповідно, більшість суб'єктів господарювання приймають рішення на користь пасивної інвестиційної стратегії, що дозволить забезпечити стабільний фінансовий стан.

Повномасштабна війна стала новим чинником впливу на рівень ділової активності й інвестиційного середовища в Україні. Зокрема, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України в першій половині 2022 р. впав на пів пункти і склав 2,17 балів з 5-ти можливих. Це значення є найнижчим з 2013 р. Але не зважаючи на військове вторгнення 75 % компаній планують продовжувати працювати на ринку України, а 45 % збираються інвестувати в Україну навіть в воєнний час. Інвестори планують підтримувати аграрну сферу, IT і телеком, енергетику, фармацевтику, будівництво, FMCG, нерухомість й інші сфери [59].

У цілому, бізнес адаптувався й має певні ресурси, не дивлячись на військові складнощі. Це показують операції експорту та імпорту, надходження до бюджету. Підприємства змінюють пріоритети, багато із них переходять на державні замовлення і відповідно, економіка працює, а банківська система взагалі не зупинялася ніколи. Робота із інвестиційними проєктами важка, хоча підприємства і облаштовують обладнання на більш спокійних територіях із точки зору використання ресурсів. Відкриті порти дають надію на роботу аграрної сфери. Підприємці очікувати на рух експорту та допомогу партнерів, а в щоденній роботі мають розраховувати на особисті ресурси [59].

Зростання невизначеності в умовах світової фінансово-економічної кризи обумовлює підвищення ролі інвестиційної стратегії в забезпеченні ефективного розвитку підприємства. Розробка інвестиційної стратегії – це важлива складова загальної системи стратегічного управління підприємством. Врахування взаємозв'язку інвестиційної стратегії із іншими складовими стратегічного набору підприємства підвищує ефективність її розробки. Формування інвестиційної стратегії повинно здійснюватися на основі комплексного аналізу особливостей специфіки галузі й внутрішніх особливостей підприємства та зовнішнього економіко-правового середовища.

Цікавими для інвестування в Україні є і традиційні галузі (агросектор, чорна металургія, військово-промисловий комплекс, туризм), так і ІТ й сектор креативної економіки в цілому. Все, що пов'язано з АПК має великий потенціал. Будучи в трійці світових експортерів аграрної продукції, Україна відіграє ключову роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Залучення інвестицій та новітніх аграрних технологій, зокрема, у виробництво екологічної продукції, дасть безперечно можливість зробити аграрний бізнес України значно ефективнішим і більш прибутковим [61].

Через бойові дії українські підприємства зазнали наймасштабніших збитків за часи незалежності країни. Бізнес пристосовується до нових реалій. У 2022 р. в Україні від початку повномасштабного вторгнення РФ було зареєстровано понад 202 тисяч нових ФОПів. Отже, навіть попри війну, українці продовжують активно розвивати бізнес. В Україні створили інвестиційні можливості для підтримки бізнесу (рис. 1.4).

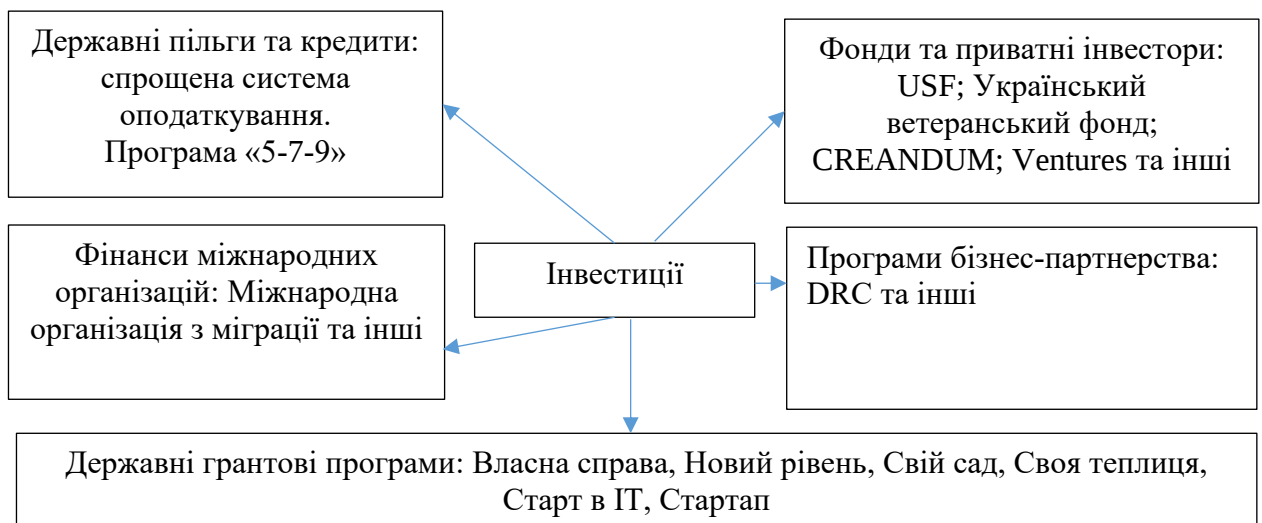

Рис. 1.4. Інвестиційні можливості підтримки бізнесу в Україні під час дії воєнного стану, 2022-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [14]

Державна програма «ЄРобота» пропонує гранти, сума яких залежить від виду діяльності та кількості створених робочих місць. У рамках урядового проєкту підприємці можуть отримати: «Власна справа» – мікрогранти для створення або розвитку власного бізнесу; «Новий рівень» – гранти для розвитку переробного підприємства; «Свій сад» – державне фінансування

закладки саду; «Своя теплиця» – кошти для розвитку тепличного господарства; «Старт в ІТ» – кошти на навчання ІТ-спеціальностям (у розробці); «Стартап» – грант на реалізацію стартапу, зокрема в сфері ІТ (у розробці) [14].

Центр «Український фонд стартапів» (USF) дає до \$ 35 тис. безповоротної фінансової допомоги для проєктів, що наближають перемогу України. На отримання цього гранту можуть подавати свої проєкти підприємці, що діють у сфері оборони, інфраструктурної відбудови, кібербезпеки, охорони здоров'я й освіти. Данська рада у справах біженців (DRC) реалізовує програму бізнес-партнерства, спрямованого на підтримку аграрного сектору та харчового виробництва в Україні. Партнерство здійснюватиметься за принципом співінвестування, яке передбачає грантову підтримку від DRC у розмірі до \$ 20 тис. та обов'язковий власний внесок партнера до 50% від загального бюджету проєкту [14].

Програму «Конкурентноспроможна економіка України» спрямовано на реалізацію підтримки безперервності та відновлення бізнесу. Програма надає до 50 грантів на суму близько 36 млн грн. Сума кожного гранту приблизно буде становити від 600 тис. грн до 1,2 млн грн. Термін подачі заявок – до 24 липня 2023 року. Український ветеранський фонд реалізує програму мікрофінансування бізнесу ветеранів і членів їх родин, що розрахована на 500 аплікантів. Максимум на одну заявку відшкодовують 20 тис. грн. Всього на програму виділено 10 млн грн [56]. Міжнародна організація із міграції проводить конкурс, спрямований на підтримку економіки України за допомогою відновлення робочих місць і виробництва та задоволення попиту населення у критично важливих товарах і послугах. 270 мікропідприємств у рамках програми зможуть отримати до € 4,5 тис., а 100 малих підприємств – до € 20 тис.

В березні 2022 р. Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який передбачає 40 нововведень для

бізнесу на час воєнного стану. З-поміж іншого, спеціальний режим оподаткування дозволив ФОПам першої та другої груп не сплачувати єдиний податок, а всім ФОПам – не платити ЄСВ. Крім того, ФОП і юрособи отримали можливість сплачувати єдиний податок з обороту в розмірі 2% за правилами для III групи ФОП, тобто зі звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. Також на час воєнного стану та впродовж 180 календарних днів після його закінчення не застосовуються вимоги стосовно приросту нових робочих місць та їх збереження, а також вимоги стосовно аналізу та подання належної звітності [14]. Кошти інвесторів можуть допомогти бізнесу в наступних випадках: реалізація нового проєкту; розширення бізнесу (відкриття нових філіалів, нові одиниці в товарній лінії); викуп частини партнера, який виходить з бізнесу; використання інвестицій як альтернатива кредитам [25].

У 2023 р. за програмою державна підтримка для переробних підприємств дали гроші 9 підприємствам Полтавської області на суму 39,5 млн грн. Вони мають створити 140 робочих місць. Наприклад, ТОВ «Миргородська олія» отримало грант на суму 429 тис. грн на закупівлю обладнання для виготовлення хрону та гірчиці. Підприємець має створити 5 робочих місць. Грант на 1 млн 123 тис. грн надали фермерському господарству «Краєвиди Полтавщини» для закупівлі обладнання для виготовлення сирів. Найбільше проєктів від ветеранів було у сфері харчування, виробництва та продажу товарів. Із Полтавщини найбільше проєктів подали представники агросфери [27].

Отже, навіть під час війни інвестиції у землю сільськогосподарського призначення надійними вважають понад 16 % інвесторів, тому що ціни на неї ще не зросли до 70 %, як це передбачається після 1 січня 2024 р. Даний актив, на думку багатьох експертів, є найменше податливий до кризи й дає від 8% річних прибутку. У глобальному сенсі є різні переваги інвестицій в український агросектор (табл. 1.2). Такі переваги агросектору в Україні та розуміння його потенціалу в глобальному значенні забезпечують стійкий інтерес інвесторів до цієї сфери економіки.

Таблиця 1.2

Переваги інвестування в аграрний сектор України, 2022 р.

Критерій	Особливості
Великий аграрний потенціал	Україна має один з найбільших земельних ресурсів в Європі. Загальна площа сільськогосподарських угідь складає близько 42 млн га (дані надані без врахування тимчасово окупованих територій). Це створює значні можливості для розвитку різних галузей агробізнесу
Експортний потенціал	Україна є одним з найбільших світових експортерів зерна, олійних культур, соняшникової олії й інших сільськогосподарських продуктів. Навіть під час воєнного стану 2022 р. Україна експортувала агропродовольства на суму \$ 23,6 млрд, що лише на 15% менше рекорду 2021 р.
Інноваційний потенціал	Використання сучасних сільськогосподарських технологій, зокрема, сільськогосподарська автоматика, розвиток біотехнологій, прецизійне землеробство, вирощування органічної продукції, створення енергоефективних й екологічно чистих рішень у виробництві приваблюють інвесторів, що бачать можливість отримати високу врожайність та дохідність з кожного га сільськогосподарських угідь
Підтримка уряду	Уряд України підтримує аграрний сектор і залучення інвестицій, зокрема. Запроваджуються спільні із міжнародними фінансовими організаціями плани післявоєнної відбудови України, проводиться активна робота для залучення інвестицій через державні інституції, зокрема, Урядовий офіс із залучення та підтримки інвестицій та Міністерство закордонних справ
Законодавча влада	У січні 2023 р. Верховна Рада України прийняла за основу законопроекти № 8298 і № 8299 (зміни до ПКУ й МКУ) щодо додаткової підтримки бізнесу під час воєнного стану. У травні 2023 р. Верховна Рада України зареєструвала проєкт Закону № 9266 «Про електронні аграрні розписки», головною метою якого є запровадження нового фінансового інструменту щодо кредитування сільськогосподарського виробництва

Джерело: побудовано автором за даними [3; 60]

Але поряд з перевагами потенційних інвесторів лякають також й локальні проблеми інвестування у агросектор, характерні як для регіонів, так й для воєнного стану. Серед головних проблем можемо виділити наступні (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Головні проблеми інвестування в аграрний сектор України, 2022 р.

Критерій	Особливості
1	2
Недостатня правова охорона прав інвесторів в аграрному секторі	Нестабільність законодавства й низький рівень захисту прав власності, несприятливе інвестиційне середовище викликають великий ризик для інвесторів. Брак прозорих та недубльованих правових механізмів, корупція, недосконалість української судової системи створюють перешкоди для приваблення іноземних інвесторів та зменшують інтерес внутрішніх інвесторів

1	2
Застаріла інфраструктура та технологічне устаткування	Багато аграрних підприємств України стикаються із проблемами старіння і застарілості інфраструктури та відсутності необхідного технологічного устаткування. Відсутність сучасних відводу води, сховищ, систем зрошення, доріг ускладнюють інвестування
Відсутність доступу до фінансування і високі відсоткові ставки за кредитами	Більшість аграрних підприємств мають обмежений доступ до фінансових ресурсів та залежать від кредитів. Але високі відсоткові ставки за кредитами і складний процес отримання фінансування ускладнюють інвестиційну діяльність в сільському господарстві. Відсутність доступу до довгострокового кредитування і недостатній розвиток фінансових інститутів, що спрямовані на підтримку аграрного сектору, перешкоджають його сталому розвитку. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9» спрямована на допомогу в доступі мікро- і малого бізнесу до банківського кредитування, але не вирішує питання залучення дешевих коштів великими агропромисловими корпораціями
Недостатній рівень знань та кваліфікації працівників аграрного сектору	Низька кваліфікація і недостатність сучасних знань із питань виробництва, використання технологій і управління обмежують потенціал розвитку сільського господарства. Потрібно сприяти підвищенню рівня освіти та навичок працівників в сільському господарстві
Запровадження другого етапу земельної реформи	Незважаючи на середнє зростання на 30 % вартості ціни за 1 га землі під час війни (дані Міністерства аграрної політики), є досить дискусійним питання запровадження другого етапу земельної реформи із 1 січня 2024 р. із наданням доступу до ринку землі юридичних осіб та доцільності продажу іноземним інвесторам. Потрібно надати можливість компаніям інвестувати гроші в українську землю легально і прозоро
Вартість логістики	З початком великої війни через блокування морських портів та збільшення вартості залізничних перевезень вартість логістики зросла у 5-6 разів. Витрати на доставку агропродукції інколи становили 2/3 від його ціни. Доцільно збільшувати ланцюги альтернативних поставок
Страховання воєнних ризиків	Через постійні обстріли і ракетні атаки із боку сусідів потенційний інвестор не хоче інвестувати значні кошти у агросектор. Доцільним є страхування воєнних ризиків

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Отже, не дивлячись на повномасштабну війну, бізнес-клімат України поступово відновлюється. Фактор фінансової підтримки та пільгових програм від Уряду і міжнародних організацій сприяє цьому. Це дозволяє підприємцям не тільки розвиватися, а й відкривати власну справу. А механізм формування інвестиційної стратегії підприємства здійснюється у кілька етапів: визначення мети; вибір цілей; оцінка зовнішнього середовища; формування інвестиційної політики підприємства; організація інвестиційної діяльності та оцінка прийнятих інвестиційних рішень.

Підхід щодо трактування механізму залучення інвестицій у економіку регіону представлений на рис. 1.5.

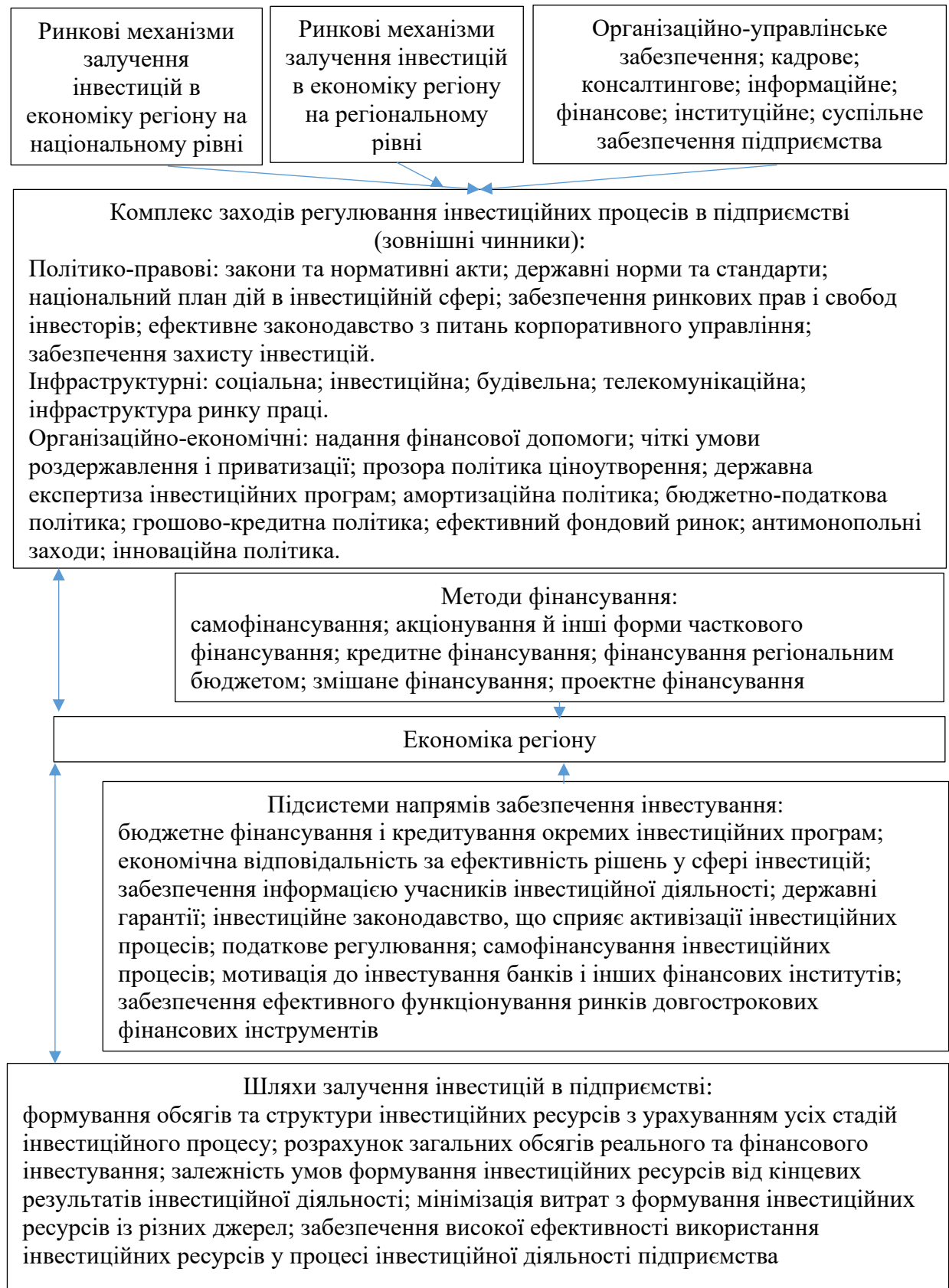

Рис. 1.5. Механізм залучення інвестиційних ресурсів в економіку регіону

Джерело: дороблено автором за даними [43]

Механізм залучення інвестицій у підприємство повинен ґрунтуватись на концептуальних засадах імплементації інституціонально-правового, бюджетно-податкового, грошово-кредитного, територіально-організаційного механізмів та передбачати розвиток спеціальної державної політики для їх залучення, що базується на аналізі макроекономічних показників, визначенні пріоритетів для капіталовкладень та принципів їх збільшення.

Загальними функціональними напрямками реалізації державної інвестиційної політики для підприємств на регіональному рівні повинні бути: вкладення інвестиційних ресурсів у найбільш ефективні й стратегічні регіональні проекти; безпосередня участь держави у інвестиційному процесі, що проявляється у прямому фінансуванні чи участі у фінансуванні інвестиційних програм; контроль за їх виконанням й функціонування вивчення регіонального ринку пропозицій; створення відповідних умов для мотивації потенційних інвесторів у інвестуванні коштів саме в ті напрямки економіки регіону, що є найбільш потрібні для держави саме в цій економічній ситуації; виявлення і знаходження потенційних інвесторів; створення максимально сприятливого середовища щодо реалізації ефективної інвестиційної діяльності; мінімізація ризиків та максимізація позитивних наслідків діяльності приватних інвесторів; збільшення надходжень до бюджетів та покращення соціальної інфраструктури; надання інформаційних послуг підтримки та державних гарантій [43].

Механізм інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності у аграрній сфері реалізується як через ринкові механізми, так й через внутрішні господарські корпоративні механізми окремих підприємств, але домінуюча роль в створенні економічних, правових механізмів залучення, спрямування і стимулювання інвестицій, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку, належить державі.

Ефективність інвестиційної діяльності у регіонах України залежить від відповідної державної та регіональної інвестиційної політики, результативність якої зумовлюється наявністю чіткого організаційно-економічного механізму її реалізації.

Висновки до розділу 1

Аналіз теоретичних основ механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна стратегія як механізм залучення інвестицій включає систему скоординованих дій підприємства та визначає стратегічні напрями інвестиційної діяльності, забезпечення необхідними інвестиційними ресурсами проєктів розвитку та планування їх ефективного використання.

2. Формування інвестиційної стратегії підприємства здійснюється за наступними етапами: визначення мети; вибір цілей; оцінка зовнішнього середовища; формування інвестиційної політики підприємства; організація інвестиційної діяльності; оцінка прийнятих інвестиційних рішень. Виділяють такі види інвестиційних стратегій: обмеженого зростання; прискореного зростання; інерційного зростання та комбінована стратегія. Перспективними для інвестування в Україні є традиційні галузі (агросектор, чорна металургія, військово-промисловий комплекс, туризм) та ІТ і сектор креативної економіки в цілому, нерухомість, фармацевтику тощо.

3. Будучи в трійці світових експортерів аграрної продукції, Україна відіграє ключову роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки, отже є інвестиційно привабливою країною. Але повномасштабне вторгнення стало новим чинником впливу на рівень ділової активності та інвестиційного середовища України. Інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України в першій половині 2022 р. впав і склав 2,17 балів із 5-ти можливих, що є найнижчим із 2013 р. Але в той же час 75 % компаній планують продовжувати працювати на ринку України, а 45 % збираються інвестувати навіть у воєнний час.

4. У межах державного проєкту «єРобота» пропонують кілька грантових програм на відкриття або розвиток власного бізнесу, створення переробних підприємств, будівництво теплиці.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство із обмеженою відповідальністю розташоване в Миргородському районі Полтавської області та здійснює самостійну, систематичну, ініціативну на власний ризик господарську діяльність із метою отримання прибутку. Організаційна структура та структура управління підприємства наведені в додатку Б. Земельні угіддя є важливим ресурсом аграрного підприємства.

Склад та структура сільськогосподарських угідь ТОВ наведена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка складу і структури земельних угідь ТОВ, 2018-2022 рр.

Показники	Роки					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Загальна земельна площа, га	3701,0	3593,0	3593,0	3593,0	3593,0	97,1
у т. ч. сільськогосподарських угідь, га	3651,0	3543,0	3543,0	3543,0	3543,0	97,0
з них – рілля, га	2996,0	2895,0	2895,0	2895,0	2895,0	96,6
Структура угідь, %:						
загальна земельна площа, га	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x
у т. ч. сільськогосподарських угідь	98,6	98,6	98,6	98,6	98,6	x
з них – рілля	81,0	80,6	80,6	80,6	80,6	x

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Загальна площа сільськогосподарських угідь ТОВ становить 3593,0 га, у тому числі 3543,0 га – рілля. За досліджуваний період площа сільськогосподарських угідь підприємства зменшилась на 108,0 га (3,0 %) і становила у 2022 році 3543,0 га. Площа ріллі зменшилась на 101,0 га (3,4 %).

Проаналізуємо динаміку середньооблікової чисельності працівників підприємства, зайнятих в аграрному виробництві (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка середньооблікової чисельності працівників та їх
завантаженість земельними ресурсами у ТОВ, 2018-2022 рр.**

Показники	Роки					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, осіб	72	71	67	67	63	87,5
у т. ч. у рослинництві	72	71	67	67	63	87,5
Навантаження на одного середньорічного працівника, га: земельних угідь	50,7	49,9	52,9	52,9	56,2	110,8
ріллі	41,6	40,8	43,2	43,2	46,0	110,4

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Аналіз даних табл. 2.2 показує, що чисельність працюючих протягом 2018-2022 рр. зменшилась на 9 осіб (на 12,5 %). Усі працівники задіяні в галузі рослинництва. Навантаження земельних угідь на одного середньооблікового працівника у 2022 р. збільшилось на 5,5 га (10,8 %) і становило 56,2 га, а ріллі – 46 га на одну особу.

Рациональне використання усіх видів ресурсів – є важливим чинником забезпечення високого рівня конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського підприємства, підвищення ефективності її виробництва та зниження витрат на виготовлення. Важливою ознакою ТОВ є наявність у нього відокремленого майна, що забезпечує матеріально-технічну можливість його діяльності, платоспроможність та економічну самостійність.

Наявність і показники використання основних й оборотних засобів ТОВ наведено у табл. 2.3. Дані табл. 2.3 свідчать, що протягом 2018-2022 рр. величина активів зросла до 143509,0 на 58386,0 тис. грн або на 66,6 %. Зростання активів свідчить про ефективне використання економічного потенціалу підприємства, збільшення його ваги на ринку.

Склад основних та оборотних засобів ТОВ та ефективність їх використання, 2018-2022 рр., тис. грн

Показники	Роки					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Усього активів	127429,0	114033,0	115617,0	146905,0	143509	112,6
Довгострокові (необоротні) активи	17656,0	27952,0	29355,0	25120,0	25248,0	143,0
з них основні засоби	17443,0	22130,0	28212,0	23370,0	23536,0	134,9
Основні засоби за первісною вартістю на кінець року	33828,0	42098,0	53324,0	52778,0	58364,0	172,5
Накопичена амортизація	147,0	157,0	175,0	209,0	247,0	168,0
Знос основних засобів	16385,0	19968,0	25112,0	29408,0	34828,0	212,6
Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року	0,243	0,237	0,233	0,340	0,597	x
Дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги	4849,0	1291,0	9691,0	14557,0	4266,0	88,0
Оборотні активи на кінець року	109773,0	86047,0	86218,0	121741,0	143509,0	130,7
Власний капітал	51007,0	55146,0	49714,0	61834,0	64003,0	125,5
Коефіцієнт покриття	1,20	1,10	1,10	0,10	0,89	x
Забезпеченість основних засобів оборотними, грн	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	203,3
Фондозабезпеченість, тис. грн	477,8	624,6	796,3	659,6	612,3	128,1
Фондоозброєність, тис. грн	242,3	311,7	447,8	371,0	373,6	154,2

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Приріст активів забезпечувався збільшенням обсягу необоротних активів (на 7592 тис. грн або на 43,0 %), вартість основних засобів у 2022 р., порівняно із 2018 р., збільшились на 24536,0 тис. грн або на 72,5 % більше. Позитивним є зростання вартості оборотних активів у 2022 р. порівняно із 2018 р. на 33736,0 тис. грн або на 30,7 %, що зменшує ризики компенсації авансованого капіталу.

59,7 % вартості основних засобів було списано на витрати виробництва, на що вказує коефіцієнт зносу. Його зростання на 0,4 в.п. у 2022 р. свідчить про зношеність виробничих засобів та негативно впливає на діяльність підприємства.

Коефіцієнт покриття є важливим показником платоспроможності підприємства. Він становив у 2022 р. 0,1 в. п. і характеризує достатність

оборотних коштів підприємства щодо погашення своїх боргів протягом року. Хоча у 2022 р. показник і зменшився на 1,1 в. п., але знаходиться у межах норми і показує достатність оборотних коштів.

Фондозабезпеченість зростає на 134,5 тис. грн, або на 28,1 % більше ніж у 2018 р. і становила до 612,3 тис. грн. Фондоозброєність підприємства становила 373,6 тис. грн, що на 131,3 тис. грн, або на 54,2 % більше ніж у 2018 р.

Від початку повномасштабного вторгнення український ТОВ зазнав непрямих збитків внаслідок бойових дій. Керівництво відчувало брак матеріальних ресурсів, енергетичні проблеми, ускладнену логістику, але аграрне підприємство вистояло в найскладніший період. Стресостійкість, яку спеціалісти ТОВ набули за десятиліття, допомогла їм втримати діяльність. Проте дефіцит механізаторів у 2022 р. негатив вплинув на ефективність діяльності підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Ефективність діяльності ТОВ, 2018-2022 рр.

Показники	Роки					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Собівартість вирощування, грн/ц: озимої пшениці	237,2	225,7	246,6	486,7	319,6	134,7
соняшнику	488,2	531,0	561,8	1267,6	679,2	139,1
кукурудза на зерно	240,51	242,30	426,50	470,86	310,97	72,9
Урожайність, ц/га: озимої пшениці	43,8	52,9	51,9	50,9	40,5	92,5
соняшнику	27,5	28,2	23,5	27,3	24,9	90,7
кукурудза на зерно	94,8	86,0	72,9	63,9	55,8	76,6
Продуктивність праці (за чистим прибутком), тис. грн/особу	105,4	58,3	115,8	180,9	34,4	32,6
Чистий прибуток на 1 га ріллі, тис. грн/га	2,5	1,4	2,7	4,2	0,7	29,6
Затримки в сільськогосподарських роботах, люд.-год.	340,0	650,0	520,3	480,6	1200,0	в 3,5 р. б.

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ та даних головних спеціалістів

Отже, ефективність діяльності підприємства знижується, зокрема,

продуктивність праці у 2022 р. складала 34,4 тис. грн, що на 67,4 менше ніж у 2018 р. Відсутність достатньої кількості фахових механізаторів привело до різкого зниження продуктивності діяльності, броні не діють. Брак робочої сили ускладнює обробку полів, посів та збирання врожаю. Отже, погіршується показник урожайності, зокрема, урожайність соняшнику зменшилася 9,3 % та становила 24,9 ц/га; урожайність озимої пшениці – на 7,5 % та становила 40,5 ц/га. Спостерігали втрати прибутку, зокрема у 2022 р. чистий прибуток на 1 га ріллі знизився на 70,4 % й становив 0,7 тис. грн/га. Затримка сільськогосподарських робіт у 2022 р. збільшилися у 3,5 рази): особливо гостро відчувалось потреба у кваліфікованих механізаторах під час виконання польових операцій, що затримувало посівну й збиральну компанію та негативно впливало на врожайність й графік робіт ТОВ.

Спостерігалось зростання фізичного навантаження на працівників, зокрема роботу, що виконують зазвичай механізатори, доводилося виконувати вручну або за допомогою обмеженої чисельності робочої техніки, це привело до зростання фізичного навантаження на працівників (у 2022 р. навантаження ріллі на одного працівника підвищилось до 46 ц/га). Отже, погіршилися умови праці та збільшився ризик травм й виснаження.

Собівартість виробництва соняшнику зросла і становила до 679,2 грн/ц, що на 191,1 грн/ц або на 39,1 % більше ніж у 2018 р., озимої пшениці – до 319,6 грн/ц, що на 82,4 грн/ц або на 34,7 % більше ніж у 2018 р. Отже, спостерігається постійне зростання витрат підприємства.

Під час дефіциту механізаторів керівництво ТОВ шукало додаткову робочу силу і використовувало послуги аутсорсингу. Це збільшило витрати на оплату праці й на забезпечення роботи і негативно позначилося на прибутках сільськогосподарського підприємства.

Отже, нестача кадрів – це глобальне питання діяльності підприємства. Переорієнтувати жінок, зокрема, якщо посадили їх за сучасну техніку складно, а щоб підготувати нових трактористів та комбайнера потрібно близько року.

Важливим чинником удосконалення спеціалізації сільськогосподарського виробництва є розвиток механізації та електрифікації. Для оцінки галузевої структури ТОВ, визначення виробничого напрямку та рівня спеціалізації проведемо розрахунок структури товарної продукції у табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Склад і структура товарної продукції ТОВ, 2018-2022 рр.

Галузі і види продукції	Обсяги реалізації продукції, ц (в середньому за 2018-2022 рр.)	Товарна продукція (у постійних цінах), тис. грн	Структура товарної продукції, %	№ виду продукції за питомою вагою в структурі
Рослинництво, всього:	х	19545,6	100,0	х
в т. ч. пшениця озима	12767,2	1311,8	6,7	5
гречка	5,8	2,1	0,01	10
кукурудза на зерно	77505,4	8314,0	42,5	1
ячмінь озимий	2820,8	269,1	1,4	8
ячмінь ярий	8109,8	773,7	4,0	6
сорго	2611,6	294,5	1,5	7
соняшник	16342,0	4644,6	23,8	2
соя	6936,8	1639,1	8,4	4
ріпак озимий	8066,2	2229,4	11,4	3
ріпак ярий	236,6	67,3	0,3	9
Всього по підприємству	х	19545,6	100,0	х

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ та даних головних спеціалістів

Отже, ТОВ спеціалізується на вирощуванні конкурентоспроможної продукції, яку легко можна продати на ринку – кукурудзи на зерно (в структурі твореної продукції становить 42,5 %), соняшнику (23,8 %) і ріпаку озимого – 11,4 %.

Коефіцієнт спеціалізації становить 0,263.

Відповідно ТОВ має середній рівень спеціалізації і займається вирощуванням широкого асортименту продукції рослинництва.

Аналіз фінансових результатів – це один із важливих напрямків оцінки ефективності діяльності підприємства.

Проаналізуємо фінансові результати сільськогосподарської діяльності підприємства в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Результати фінансово-господарської діяльності ТОВ, 2018-2022 рр.

Показники	Роки					2022 р. від 2018 р., (+, -)
	2018	2019	2020	2021	2022	
Чистий дохід від реалізації продукції (послуг), тис. грн	69716,0	103317,0	110979,0	85141,0	37878,0	-31838,0
Інші операційні доходи, тис. грн	3128,0	3282,0	8517,0	1762,0	2285,0	-843,0
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	10780,0	9499,0	16224,0	13906,0	6583,0	-4197,0
Чистий прибуток, тис. грн	7589,0	4139,0	7757,0	12120,0	2169,0	-5420,0
Рентабельність підприємства, %	7,6	3,7	150,0	184,1	5,2	-2,4
Рентабельність активів, %	135,3	155,7	7,4	9,8	85,9	-49,4
Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції, %	7,2	3,6	7,3	9,6	6,1	-1,1

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Отже, протягом 2022 р. під час воєнного стану рентабельність підприємства знизилася до 5,2 %, що на 2,4 % менше ніж у 2018 р. Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2022 р. знизилась до 6,1 %, що на 1,1 % менше ніж у 2018 р.

Удосконалення організаційних і економічних умов функціонування підприємства – один із шляхів досягнення високих економічних результатів: підвищення ефективності виробництва, збільшення обсягу виробництва продукції, зростання продуктивності праці, показників прибутковості й рентабельності діяльності підприємства, зростання його конкурентоспроможності.

2.2. Оцінка механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства

Управління інвестиціями в підприємстві здійснюють директор і головні спеціалісти. Планування дає можливість вирішувати проблеми і ефективно впроваджувати інновації та знаходити джерела їх фінансування.

24,2 % опитаних працівників ТОВ головним інноваційним пріоритетом вважають придбання нових матеріалів, сортів та порід тварин, а 20,6 % – зазначають на важливості придбання нової сільськогосподарської техніки. Отже, інноваційно-інвестиційним напрямом діяльності підприємства є вкладення інвестицій у техніко-технологічний розвиток. Дана особливість обумовлена потребами оновлення матеріально-технічної бази. Головними джерелами фінансування проєктів розвитку підприємства є власні, позичені, залучені й грантові фінансові інструменти та інші форми капіталу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Класифікація джерел фінансування проєктів розвитку ТОВ, 2022 р.

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

У інвестиційній діяльності аграрного підприємства керівники велику увагу приділяється його фінансовому забезпеченню, зокрема джерелам фінансування, адже кожен інвестор має власні особливості, переваги та недоліки. Внутрішні джерела фінансування характеризуються легкістю, доступністю та здатністю до швидкої мобілізації. Вони дозволяють зберігати форму власності й управляти підприємством без сторонніх осіб. Але внутрішні джерела залучення інвестицій є обмеженими.

В основу кругообігу інвестицій покладено інвестиційний процес, механізм якого в сільськогосподарському підприємстві показано на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Основні стадії інвестиційного процесу ТОВ, 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за даними спеціалістів ТОВ

Особливість аграрного виробництва ТОВ мають низку економічних й природних ризиків: епідемії, перепади цін на пальне, погодні умови, шкідники, неврожай чи навпаки, надвиробництво продукції тощо. Кожен з них має вплив на кінцеві результати реалізації інвестиційних проєктів та період окупності, що впливає на необхідну кількість залучених інвестицій.

Негативно впливають на вартість проєктів і зовнішні чинники. Воєнна

агресія проти України негативно вплинули на інвестиційний клімат, корупція – на другому місці опинилась, на третьому – слабка судова система. Спеціалісти підприємства також вказали на зростання цін на енергоносії, трудову міграцію, тіньову економіку, валютні обмеження, неефективну систему оподаткування, часті зміни у законодавстві, незрозумілі процедури мобілізації. Позитивними зовнішніми змінами є скасування мит і квот на український експорт та «транспортний безвіз» із ЄС, надання Україні статусу кандидата на вступ до Євросоюзу. Згідно світового досвіду, саме інвестування коштів у інноваційну діяльність – це найбільш перспективний вид вкладення капіталу.

Проекти розвитку підприємства передбачали реалізацію низки інновацій і забезпечення їх інвестування (рис. 2.3).

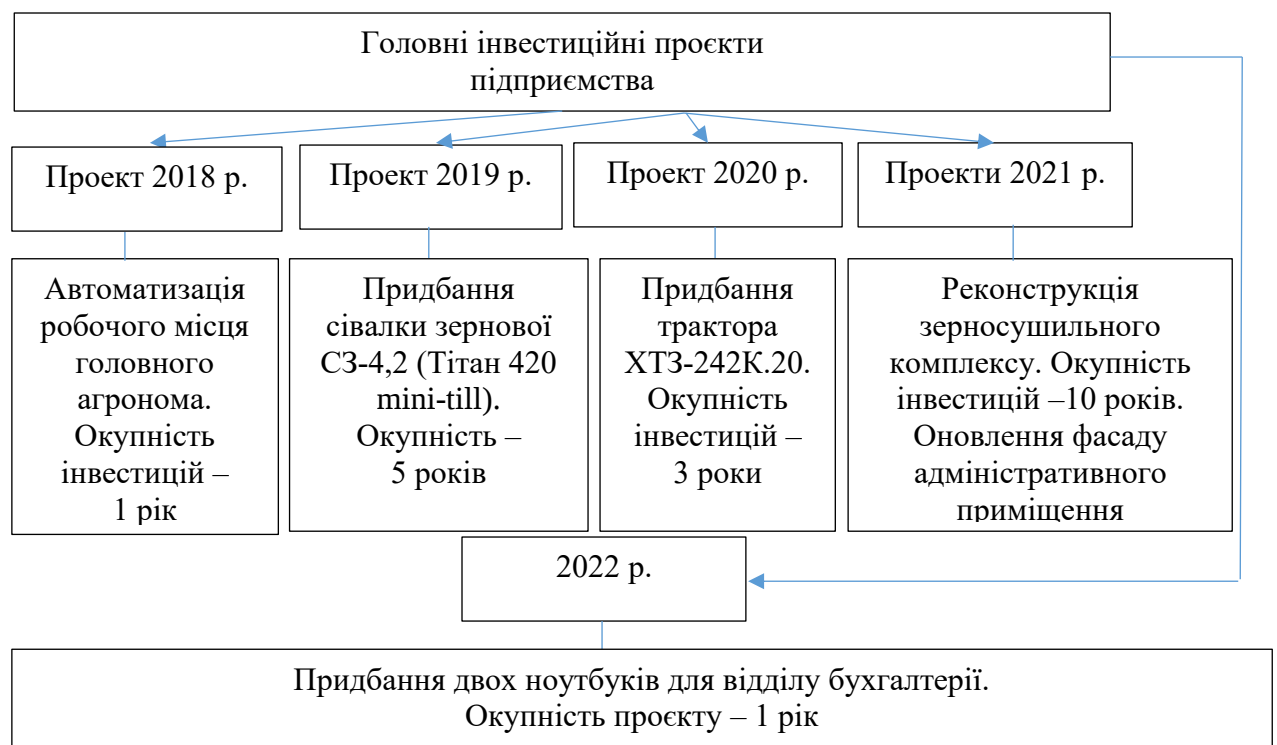

Рис. 2.3. Інвестиційні проекти ТОВ, 2018-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за даними спеціалістів ТОВ

Отже, головними інвестиційними проектами розвитку підприємства, у які вкладалися кошти у 2018-2022 р. були: автоматизація робочого місця

головного агронома (окупність інвестицій – 1 рік), придбання сівалки зернової СЗ-4,2 (Тітан 420 mini-till) (окупність – 5 років), придбання трактора ХТЗ-242К.20 (Окупність – 3 роки), реконструкція зерносушильного комплексу (окупність інвестицій складала 10 років) та оновлення фасаду адміністративного приміщення (соціальна інвестиція), придбання двох ноутбуків для відділу бухгалтерії (окупність проекту – 1 рік).

Проаналізуємо динаміку інвестицій підприємства у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка інвестицій ТОВ, 2018-2022 рр.

Показники	Роки					2022 р. від 2018 р., (+, -)
	2018	2019	2020	2021	2022	
Інвестиції – всього, тис. грн	79411,0	87149,0	12198,0	93956,0	95837,0	16426,0
у т. ч. залучено власних інвестицій (власний капітал)	51007,0	55146,0	8190,0	61834,0	64003	12996,0
зареєстрований (пайовий) капітал	44,0	44,0	44,0	44,0	44,0	0,0
капітал у дооцінках	1697,0	1697,0	1697,0	1697,0	1697,0	0,0
нерозподілений прибуток	49266,0	53405,0	47973,0	60093,0	62262,0	12996,0
Довгострокові кредити банків	28404,0	32003,0	4008,0	32122,0	31834,0	3430,0
Питома вага власних інвестицій, %	64,2	63,3	67,1	65,8	66,8	2,6
Чистий прибуток від операційної діяльності, тис. грн	4139,0	7589,0	7757,0	12120,	2169,0	-1970,0

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Отже, в цілому у 2022 р. підприємство змогло залучити 95837 тис. грн, що на 16426,0 тис. грн більше в порівнянні з 2018 р. При цьому, 66,8 % коштів були власними та надходили із прибутку підприємства.

У 2020 р. АБ «Укргазбанк» співфінансував проєкт ТОВ по придбанню трактора ХТЗ-242К.20 від ПрАТ «Харківського тракторного заводу». Його вартість становила 1330 тис. грн, із них 20 % було відшкодовано за рахунок коштів державного бюджету згідно Порядку використання коштів, передбачених в державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки і обладнання вітчизняного виробництва) і

1064 тис. грн кредиту було отримано під 10 % річних від АБ «Укргазбанку» (додаток Г).

Для отримання компенсації спеціалісти підприємства:

провели оплату за техніку, яка входила до Переліку техніки, що входять до компенсації через держбюджет через АБ «Укргазбанк».

відкрили рахунок у банку і подали заявку та документи, які підтверджували придбання техніки і обладнання, зокрема: свідоцтво про державну реєстрацію техніки; копію платіжного доручення; акт приймання-передачі техніки й обладнання;

державний банк надав Мінагрополітики інформацію про суму коштів, яка підлягає частковій компенсації;

Мінагрополітики сформував реєстр сільськогосподарських товаровиробників і у межах обсягу відкритих асигнувань на підставі реєстру ТОВ перевело кошти акціонерному банку.

Отже, обсяг інвестицій підприємства є недостатній для розширеного відтворення. Банківський кредит підприємство виплачувало і у 2022 р.

Для ТОВ кредитні ресурси відіграють вирішальну роль, адже підприємство має сезонний розрив між вкладенням й надходженням коштів, а значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит у головне джерело поповнень фінансових ресурсів.

Основними проблемами кредитування сільськогосподарського підприємства банками були: воєнне вторгнення; зростання фінансових ризиків, що спричинено отриманням кредиту, але в перспективі може привести до втрати фінансової стійкості й навіть платоспроможності; відсутність у підприємства ліквідного забезпечення кредитів; високі кредитні відсотки; довга процедура розгляду можливості отримання кредиту; вплив сезону на сільськогосподарське виробництво і залежність від природно-кліматичних умов; нестабільність фінансової та політичної системи, катастрофічне падіння родючості ґрунтів й зростання їх ерозії; непостійне законодавство. Підприємство залучало кредити на весняно-польові компанії.

Керівництво ТОВ під час обрання інвестора звертало увагу на компетентність банку і рівень кваліфікації персоналу, що займається питаннями кредитування. Підприємство надавало працівникам банку наступну інформацію: обсяг виручки та прибутку, наявність основних засобів й чи є підприємство клієнтом банку, чи це корпорація та розмір підприємства.

Оцінимо ефективність використання інвестицій у ТОВ (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники оцінювання ефективності інвестицій у ТОВ, 2018-2022 рр.

Показники	Роки					2022 р. від 2018 р., (+, -)
	2018	2019	2020	2021	2022	
Залучено інвестиції – всього, тис. грн	87149,0	79411,0	12198,0	93956,0	95837,0	8688,0
Питома вага власних інвестицій, %	63,3	64,2	67,1	65,8	66,8	3,5
Окупність інвестицій, років	5,3	6,8	3,8	6,9	7,2	1,9
Припадає інвестицій на:						
1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	23869,9	22413,5	3442,8	26518,8	27049,7	3179,8
1 грн вартості основних засобів, грн	5,00	3,59	0,43	4,02	4,07	-0,9
на 1 працівника, тис. грн	1210,4	1118,5	182,1	1402,3	1521,2	310,8
1 грн чистого прибутку, грн	11,48	19,19	1,57	7,75	44,18	32,7
Припадає прибутку, грн на:						
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	7589	4139	7757	12120	2169,0	-5420,0
1 га сільськогосподарських угідь	2,08	1,17	2,19	3,42	0,61	-1,5
1 грн вартості основних засобів	0,44	0,19	0,27	0,52	0,09	-0,3
1 працівника	105,40	58,30	115,78	180,90	34,43	-71,0
Рівень рентабельності інвестицій (ROI), %	7,2	3,6	7,3	9,6	6,1	-1,1

Джерело: розрахунки автора за даними фінансової звітності ТОВ

Отже, інвестиційна стратегія підприємства є частиною загальної стратегії підприємства та ґрунтується на визначених підприємством цілях

щодо довгострокового розвитку; визначає характер та обсяги необхідних інвестиційних ресурсів щодо досягнення поставлених цілей; визначає пріоритети інвестиційної діяльності на чіткі проміжки часу та служить інструментом реалізації обраної місії підприємства. Наведемо особливості кожного із етапів інвестування:

- перший (2018 р.) – пожвавлення інвестиційної діяльності у наданні підприємству кредиту, призупинився спад виробництва.

- другий (2019 р.) – стабілізація інвестиційної діяльності у зв'язку з пандемією COVAD-19.

- третій (2020-2021 рр.) – зростання вкладень інвестиційних засобів у сільськогосподарське підприємство, загальний обсяг виробництва сільськогосподарської продукції підвищився на 15 %. Поступове оновлення виробничих потужностей ТОВ, що давало можливість нарощувати темпи сільськогосподарського виробництва. Головним стримуючим чинником розвитку аграрного виробництва залишався низький фінансовий стан господарства (рентабельність на рівні 7,3 % і 9,6 % відповідно) і визначена чітка тенденція щодо збільшення питомої ваги залучених ресурсів у 2021 р. до 67,1 % та 65,8 %. Але в цілому аналіз інвестиційної діяльності агропромислового формування показав середній рівень його ефективності, що завдячує успішному менеджменту й сприятливим умовам функціонування;

- четвертий (2022 р.) – повномасштабне вторгнення росії в Україну. Спад виробництва, зростання періоду окупності інвестицій до 7,2 року. Головні інвестиції аналізованого періоду було спрямовано на розвиток рослинництва і розширення логістичних можливостей підприємства.

В цілому механізм інвестування в підприємстві є задовільний і визначається кількістю й раціональністю вкладених інвестицій. Інвестиційну діяльність підприємства координують директор і наглядова рада. Отже, у підприємстві протягом 2018-2022 рр. використовували комбіновану інвестиційну стратегію, місією її було зростання прибутковості підприємства на 7 % (не виконано).

Висновки до розділу 2

Аналіз діагностики механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства дозволив сформулювати наступні висновки:

1. Загальна площа сільськогосподарських угідь підприємства становить 3593 га, із них 2895,0 га – рілля. Всі працівники підприємства задіяні у галузі рослинництва – 63 особи. Показник фондозабезпеченості збільшився до 612,3 тис. грн, а фондоозброєності – до 373,6 тис. грн. У структурі товарної продукції перше місце займає вирощування кукурудзи на зерно (у структурі товарної продукції становить 42,5 %). Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2022 р. зменшилась на 1,1 % і становила 6,1 %.

2. Механізм залучення інвестицій в підприємстві включає реалізацію комбінованої інвестиційної стратегії та ретельний вибір інвесторів й ставки кредитування. Місією товариства було зростання прибутковості підприємства на 7 %, але зовнішні чинники (військове вторгнення) знизило прибуток на 5420 тис. грн. Інвестиційну діяльність підприємства координують директор і наглядова рада.

3. У 2022 р. підприємство залучило 95837,0 тис. грн, що на 8688,0 тис. грн більше ніж у 2018 р. Основними джерелами інвестицій підприємства є: власні кошти (zareєстрований (пайовий) капітал, капітал в дооцінках, нерозподілений прибуток) – 66,8 %, позичений капітал (банківські кредити) – 33,2 %. У 2018-2019 рр. також були безкоштовні інвестиції (державні та грантові кошти), що складали 2,8 %.

4. Головними проєктами розвитку у 2021 р. були: реконструкція зерносушильного комплексу (окупність інвестицій становила 10 років) і оновлення фасаду адміністративного приміщення підприємства (соціальна інвестиція). АБ «Укргазбанк» співфінансував проєкт по придбанню трактора ХТЗ-242К.20 ПАТ «Харківського тракторного заводу» (середньостроковий кредит). У 2022 р. підприємство придбало два ноутбуки для бухгалтерії.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення механізму залучення інвестицій в підприємство

У процесі вдосконалення реалізації інвестиційних проєктів потрібно не лише визначити можливі джерела і методи фінансування, але й забезпечити оптимальну структуру інвестиційних ресурсів ТОВ. Враховуючи особливості різних підходів щодо класифікації джерел фінансування інвестиційних процесів, зробимо їх розгорнуту класифікацію (додаток Е). Отже, у 2024 р. у підприємстві доцільно застосувати класичне змішане фінансування.

Також пропонуємо механізм оптимізації структури інвестиційних ресурсів, що включає наступні етапи:

- на першому – визначення цілей, обсягів та джерел формування інвестиційних ресурсів;

- на другому – визначення умов та шляхів залучення інвестицій у відповідності до виду діяльності;

- на третьому – обґрунтування шляхів оптимізації обсягу інвестиційних ресурсів;

- на четвертому – оцінка синергії приросту інвестиційних ресурсів;

- на п'ятому – прийняття оптимального співвідношення між джерелами ресурсів.

Успішний розвиток підприємства потребує масштабного і ефективного інвестиційного забезпечення. Але власні, залучені та позикові інвестиційні джерела підприємства для задоволення його інвестиційних потреб є недостатніми.

Сутність складових елементів механізму оптимізації обсягу необхідних інвестиційних ресурсів підприємства за всіма етапами наведено на рис. 3.1.

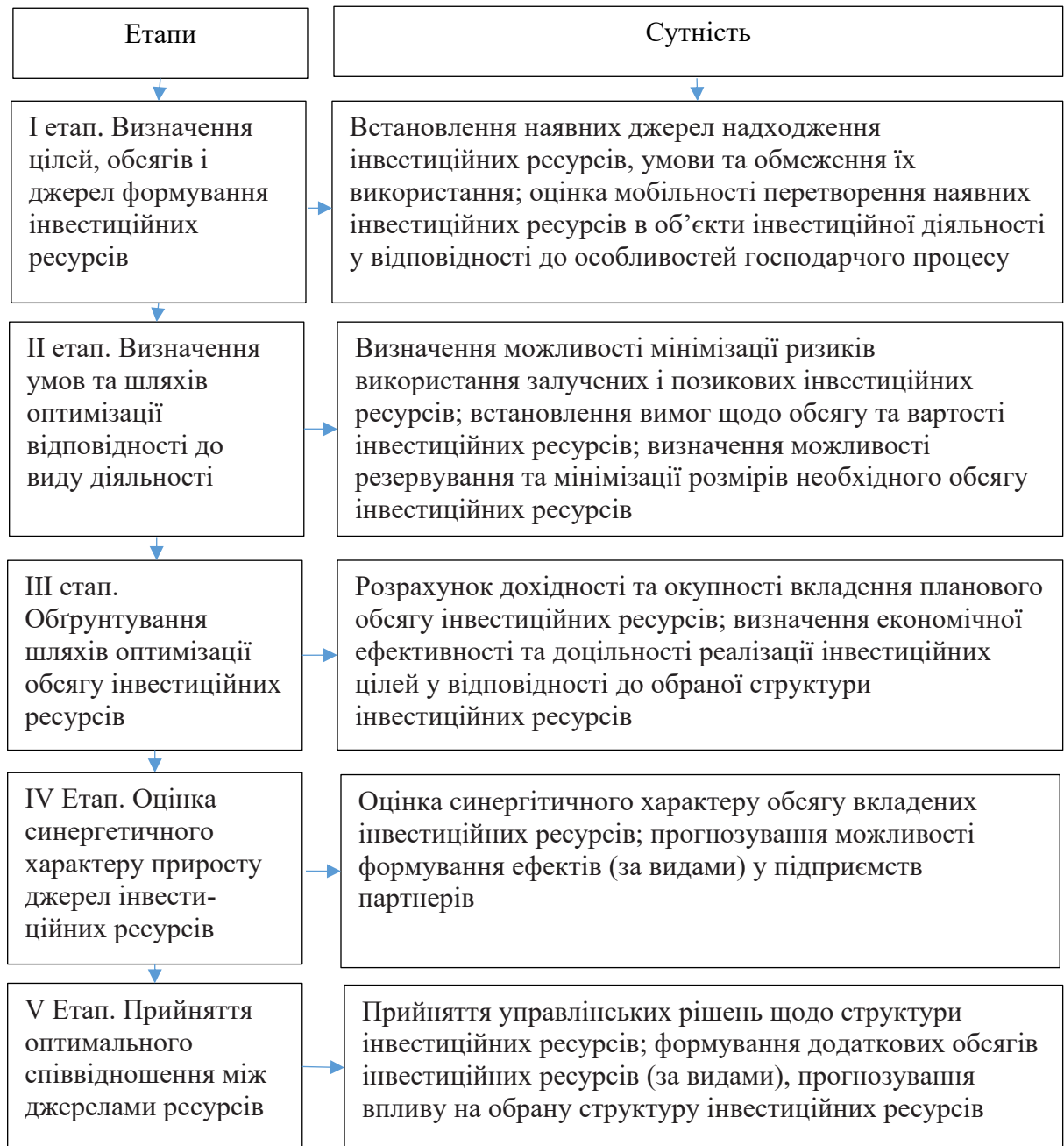

Рис. 3.1. Механізм оптимізації обсягу необхідних інвестиційних ресурсів ТОВ, 2024-2028 рр.

Джерело: доповнено автором [52]

Запропонована поетапна схема оптимізації інвестиційних ресурсів в підприємстві характеризує багатоступеневий процес управління інвестиційними ресурсами. Кожен з визначених напрямів діяльності щодо формування та підвищення рівня інвестиційної привабливості здійснюється за допомогою певного інструментарію (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Удосконалена структура підсистеми управління інвестиційною привабливістю ТОВ, 2024-2028 рр.

Джерело: доповнено автором [47, с. 233]

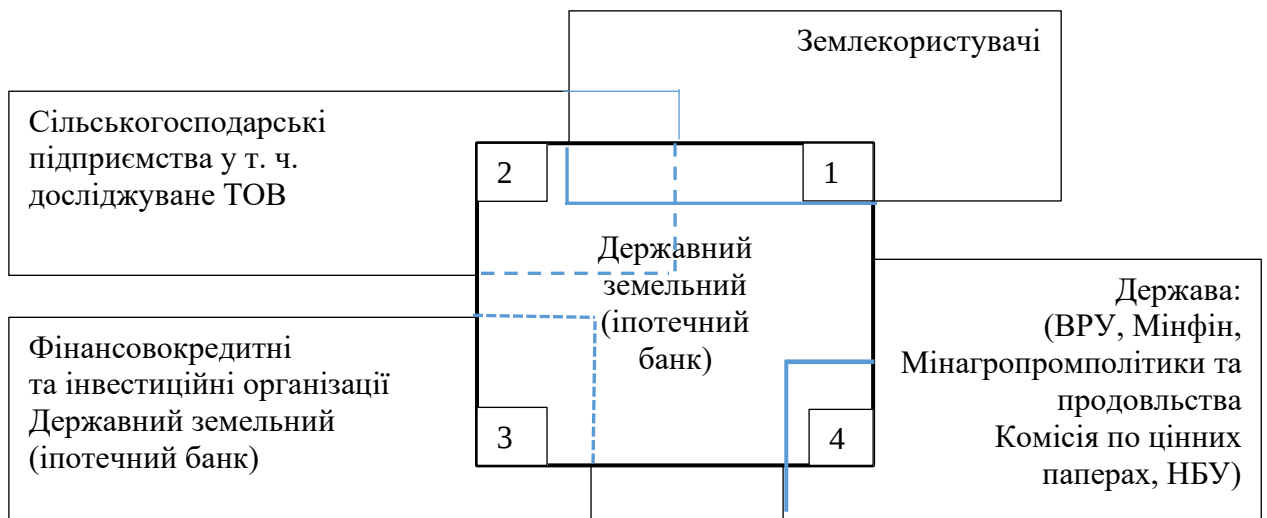
Зазначені суб'єкти інвестування зацікавлені в довгострокових відносинах. В певних ситуаціях інвеститори можуть діяти в інтересах підприємства, але не мають прямого впливу на прийняття рішень

менеджментом підприємства. Доцільно в підприємстві також застосовувати іпотеку. Іпотека – це один із інструментів кредитування, що передбачає зменшення рівня ризикованості за рахунок застави землі та іншого нерухомого майна. Враховуючи особливості обігу земель сільськогосподарського призначення, іпотечне кредитування на цей час є не повноцінним фінансовим важелем та ще немає товарного характеру.

Об'єктом іпотеки в сільському господарстві є земля, зокрема, сільськогосподарські угіддя, які, зважаючи на існуючі нормативні положення, на даний час виступають в якості застави на основі орендного права. Під заставу доцільно застосовувати кредитування не тільки земель, а й прав на їх оренду, що дозволяє Закон України «Про іпотеку». Але законодавча база України щодо іпотеки є недосконалою. У Земельному кодексі передбачені право застави, але не наведені механізми повторного розпорядження заставою, не відпрацьовано питання цільового використання земель сільськогосподарського призначення, що перейшли до кредитора в зв'язку із несплатою боргу. Іпотечна земельна позичка повинна мати наступні особливості:

- заставна земельна ділянка залишається у позичальника;
- має бути довгостроковою – від 5 до 30 років;
- відсоткова ставка по кредиту має бути відносно низькою;
- сума кредиту не повинна перевищувати 60 % вартості нерухомості;
- застава землі у вигляді цінних паперів має продаватися на вторинному ринку, відповідно відбуватиметься рефінансування іпотечних кредитів, що дасть змогу іпотечним банкам давати нові кредити;
- зобов'язання про іпотеку можуть переходити до певного власника заставленої земельної ділянки;
- повинна існувати можливість повторної застави землі, якщо її вартість не буде вичерпана попередньою заставою;
- відкритий характер іпотеки передбачає реєстрацію її у відповідних органах.

Іпотечним кредитуванням передбачено ринкове оцінювання об'єктів іпотеки – землі. Дана оцінка можлива тільки на базі функціонування ринкових механізмів й узгодження параметрів попиту та пропозиції, які визначаються на базі якісних характеристик землі. Наведемо механізм роботи Державного земельного іпотечного банку у взаємозв'язку із іншими учасниками іпотечного кредитування (рис. 3.3).

Умовні позначення:

- операції під заставу права власності на сільськогосподарські угіддя;
- - - операції під заставу права оренди сільськогосподарських угідь;
- - - - інші операції, пов'язані із фінансуванням іпотеки

Рис. 3.3. Пропонована схема взаємодії головних суб'єктів іпотечного кредитування

Джерело: доповнено автором [44]

На рис. 3.3 показано умовну схему взаємодії суб'єктів іпотечного кредитування (змішане фінансування), що передбачає (відповідно до позначок на рисунку):

1. Право отримання землевласниками іпотечного кредиту під заставу земельної ділянки (перетин із пунктом 2 показує перебування більшості земельних ділянок в оренді сільськогосподарських підприємств);
2. Пропоноване право отримання іпотечного кредиту під заставу права

на оренду земельної ділянки (передбачає формування окремого складного механізму, що повинен враховувати:

схеми виплати орендної плати за умови вилучення ділянки через неплатоспроможність іпотекоодержувача;

термін оренди ділянки, яка підлягає заставі;

повернення земельної ділянки у сільськогосподарське використання за умови її вилучення банком).

3. Право участі фінансово-кредитних й інвестиційних організацій в акціонерному капіталі Державного земельного (іпотечного) банку. Але воно не повинно перевищувати 49,99-24,99 % (перше граничне значення є бажаним, але передбачає обмеження застосування блокуючого пакету акцій). Крім цього, сюди відносять право зазначених суб'єктів на купівлю-продаж фінансових інструментів у вигляді іпотечних векселів й іпотечних сертифікатів;

4. Участь органів державного управління в фінансуванні й управлінні операційною діяльністю земельного банку. Містить значні ризики недофінансування з Державного бюджету, адміністративного втручання у діяльність банку, неефективного розпорядження вилученими в неплатоспроможних землевласників (орендарів) земельних ділянок, які були заставлені.

Створення іпотечного фінансування передбачає формування повноцінного ринку землі й налаштування фінансово-кредитних механізмів під специфіку агросфери, наприклад, ухвалення законів України «Про ринок земель», «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», «Про державний іпотечний банк» та удосконалення Закону України «Про державний земельний кадастр».

Отже, застосування нових альтернативних джерел фінансування інвестиційної стратегії в підприємстві дає можливість підвищити кількість впроваджених інновацій. Перед розробкою бюджету інвестиційних проєктів у

підприємстві визначатимуть цілі діяльності підприємства. Базові цілі мультипроекту розвитку підприємства наведено на рис. 3.4.

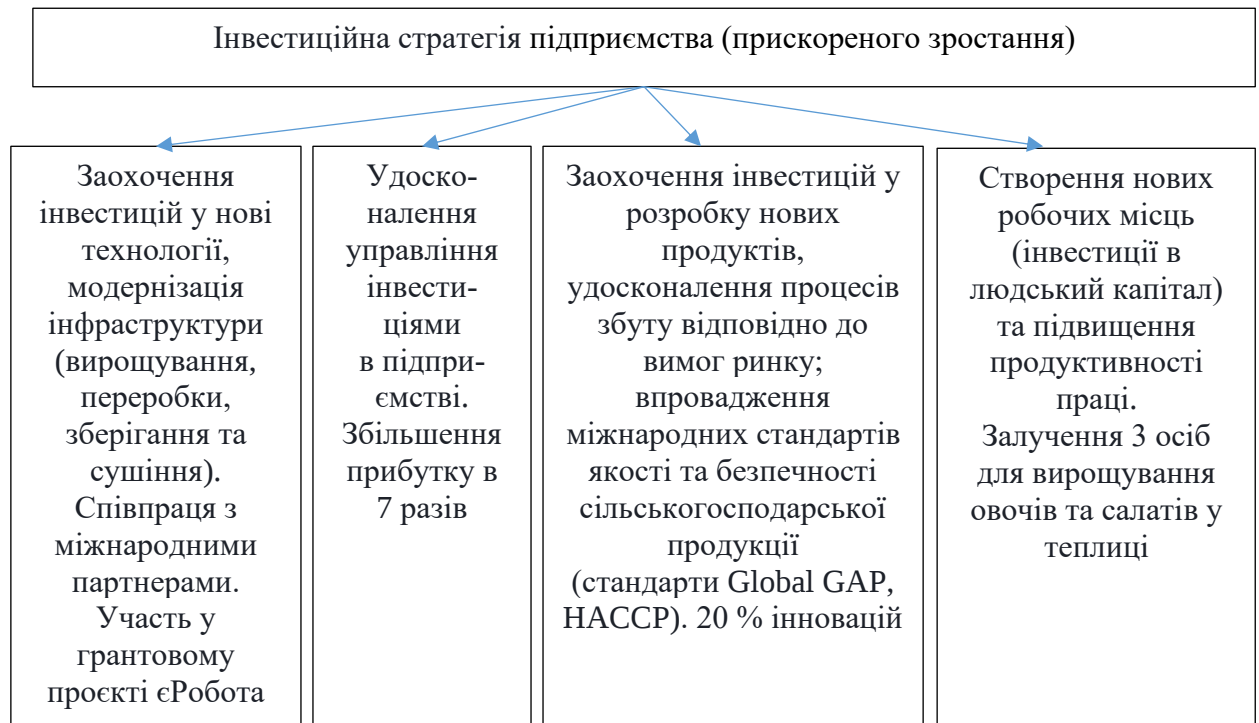

Рис. 3.4. Інвестиційна стратегія ТОВ, 2024-2028 рр.

Джерело: авторська пропозиція

Отже, інвестиційна діяльність ТОВ буде спрямована на удосконалення управління інвестиціями. Визначимо сумарні інвестиції щодо реалізації проєктів розвитку, джерела отримання інвестицій і плановий період окупності у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Інвестиційні витрати на реалізацію проєктів розвитку
ТОВ, 2024-2028 рр.**

Мультипроекти розвитку	Рік впровадження	Інвестиції, тис. грн	Джерела інвестиційних витрат	Плановий період окупності проєкту, років	Доцільність
1	2	3	4	5	6
Техніко-технологічні:					
купівля комбайну John Deere 2023 р. випуску	2024	9816,0	власні кошти, приватні інвестиції та банківський кредит	4,2	доцільно

Продовж. табл. 3.1

1	2	3	4	5	6
будівництво теплиці	2024	551,5	власні кошти, державний грант	2,1	доцільно
придбання сівалки точного висіву Astra 6	2025	650,0	інвестиційний лізинг	2,5	доцільно
Інформаційні:					
впровадження стандарту Global GAP	2025	240,0	приватні інвестиції	3,5	доцільно
реалізація продукції через товарну біржу Agrarna	2027-2028	0,5	приватні інвестиції	0,5	доцільно
Управлінські:					
оптимізація галузевої структури підприємства	2025	20,0	власні кошти	1,0	доцільно
введення посади інвестиційного менеджера (0,25 ставки)	2026	70,4	власні кошти	1,5	доцільно
створення фонду нагромадження	2028	x	x	1,2	доцільно
Всього	x	8448,4	x	x	x

Джерело: авторська пропозиція

Інвестиційна стратегія підприємства буде заснована на інноваціях. Отже, в цілому всі запропоновані проекти доцільно реалізувати у підприємстві, що дозволить підвищити його конкурентоспроможність.

3.2. Ефективність фінансування бізнес-проектів

Найважливіше завдання розробки бізнес-плану – це залучення й обґрунтування інвестицій і кредитів, зокрема, закордонних, які необхідні для здійснення проектів техніко-технологічного переоснащення або реконструкції підприємств. Відповідно бізнес-план необхідний як базовий інструмент, який дає змогу вибору того або іншого альтернативного варіанту інвестування і підтверджує гарантованість їх повернення за умов ефективного використання.

Від майстерності та вміння сформулювати чіткий, логічний, послідовний і

компактний бізнес-план залежить імовірність привернення уваги інвесторів саме до даного інвестиційного проєкту.

У зв'язку з постійними обстрілами Херсонської області у 2023 р. українці недоотримали значну кількість фруктів та овочів. Отже, пропонуємо ТОВ застосувати стратегію диверсифікації і вирощувати овочі (томати, огірки) і зелень (кріп, петрушка) в теплиці. Продавати вирощену продукцію підприємство буде на тендерній основі у ПрАТ «МиргородКурорт», в магазини Миргородського району та на ринки м. Миргород. Продукція буде користуватися попитом і з огляду на значну кількість ВПО в Миргородському районі. Витрати на обладнання теплиці та усіх необхідних матеріалів наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Витрати на обладнання теплиці в ТОВ, 2024 р.

Стаття витрат	Сума витрат, тис. грн
Оренда земельної ділянки	20,0
Полікарбонатна теплиця 44×44 м ²	125,0
Інвентар	122,0
ГАЗ 3302 «Газель-Бізнес»	85,0
Затрати на електрику (люмінісцентні лампи)	33,0
Опалювальна система	95,0
Вода для поливу (буріння свердловини)	11,5
Система автоматичного управління мікрокліматом	60,0
Всього	551,5
у т. ч. за рахунок грантової програми «Робота «Своя теплиця» (70,0 %)	386,1
власні кошти (30,0 %)	165,4

Джерело: розрахунки автора за даними [20; 50; 62]

Загальна вартість обладнання – 551,5 тис. грн. За рахунок участі у грантовій програмі «Робота «Своя теплиця» ТОВ отримає 70,0 % фінансування (386,1 тис. грн), а власних коштів буде витрачено 165,4 тис. грн, що складає 30,0 % від суми. Ціна за доставку обладнання буде включено у вартість обладнання. Засновники ТОВ вирішили перейняти досвід тепличних господарств Норвегії, але теплицю буде адаптовано до умов України.

Відкриття теплиці й процес вирощування у ній овочів – дуже перспективний варіант підвищення ефективності діяльності підприємства.

Щоби допомогти громадянам зменшити безробіття та підтримувати економіку, держава продовжує допомагати працюючим підприємцям. Отже пропонуємо ТОВ скористатися грантовою програмою «Робота. Для створення тепличного господарства держава може виділити до 7 мільйонів грн (програма «Своя теплиця»). Отримати гроші на масштабування власного бізнесу від держави підприємець зможе бо відповідає критеріям – вік 55 років (від 18 до 65 років), має зареєстровану юридичну особу. Але спеціалісти ТОВ мають розробити реалістичний і ефективний бізнес-план.

Для отримання гранту від «Робота», спеціалістам необхідно буде заповнити заявку на порталі Дія і прикріпити до неї документи для їх категорії. Зокрема, для програми «Своя теплиця» потрібно подати проєкт будівництва теплиці. У категорії «Своя справа» треба підготувати бізнес-план. Після успішної перевірки треба буде додатково надати фінансові документи: розшифровку розрахунків, фінансову звітність та договори оренди тощо.

Засоби для роботи теплиці наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Засоби для роботи теплиці ТОВ, 2024 р.

Матеріали для роботи теплиці	Витрати, тис. грн
Кам'яне вугілля (найдешевше паливо)	22,0
Вода для поливу (буріння свердловини)	4,5
Добрива (органічні та мінеральні)	150,2
Насіння помідор, огірків, перцю та зелені	160,1
Зарплата персоналу	720,0
Витрати на Інтернет, канцелярське обладнання	2,5
Витрати на упаковку	25,0
Всього	1084,3

Джерело: розрахунки автора за даними [50; 62]

Отже, в цілому на функціонування теплиці буде виділено 1084,3 тис. грн. Для роботи у теплиці в підприємство буде прийнято трьох працівників: технолога та двох тепличних майстрів, основними посадовими

обов’язками яких буде висаджування та нагляд за розсадою і пошук ефективних технологій її вирощування (аналіз роботи конкурентів, наукова література і дані Internet). Працівники будуть підпорядковані головному агроному ТОВ. Програма вирощування овочів і зелені по роках наведена у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Програма вирощування овочів у ТОВ, 2024-2026 рр.

Показник	Роки		
	2024	2025	2026
Помідори, ц	550	690	720
Огірки, ц	800	830	870
Зелень (петрушка, кріп)	110	120	130
Урожайність помідорів, кг/м ²	22		
Урожайність огірків, кг/м ²	33		
Зелені, кг/м ² :			
петрушка	8		
кріп	0,6		

Джерело: розрахунки автора

Реалізація продукції буде здійснюватиметься на основі укладення контрактів на пряму поставку продукції оптовим продавцям та за допомогою рекламних акцій. У рамках проєкту ТОВ планує здійснювати комерційну діяльність за наступною схемою (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Схема комерційної діяльності ТОВ при вирощуванні овочів, 2024 р.

Джерело: розрахунки автора

При виборі даного виду продукції ТОВ керувалася такими вигідними

умовами для населення і гостей м. Миргород, наприклад: відносно низькі ціни на продукцію; виробництво імпортозамінюючої продукції; забезпечення населення екологічно чистими продуктами впродовж рік. Передбачено, що реалізація цього проєкту займе період з вересня по лютий 2024 р. (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Календарний план реалізації проєкту по вирощуванню овочів у ТОВ, 2024 р.

Назва заходу	Місяць					
	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий
Маркетингові дослідження і розробка документації. Визначення джерел фінансування і виплата авансу за каркас обладнання	x					
Пошук персоналу		x				
Поставка обладнання і його монтаж			x			
Розміщення реклами				x		
Висаджування насіння на розсаду					x	x

Джерело: побудовано автором на основі [50; 62]

Отже, в цілому в січні і лютому 2024 р. планується висіяти розсаду, а перші плоди з’являться в березні 2024 р. Специфічність та унікальність технологічного процесу передбачає наявність висококваліфікованих фахівців, що буде сприяти підвищенню освітнього рівня персоналу ТОВ. Крім цього, реалізація даного проєкту дозволить освоїти сучасні технології вирощування і в перспективі зберігання овочів та системи практичного управління збутом й просуванням товарів на ринках.

Даний проєкт повністю відповідає потребам розвитку економіки України, оскільки його реалізація буде відповідати розвитку діяльності тепличних господарств, які відповідають світовим стандартам та сприяти витісненню імпорту овочевої продукції.

Бізнес проєкт сприятиме: перспективі витіснення імпорту на даному сегменті ринку; збільшенню товарообігу в регіоні; створення здорового конкурентного середовища серед оптових та роздрібних реалізаторів овочів;

створенню нових робочих місць; створенню бази оподатковування. Організація сучасного тепличного господарства дозволить забезпечити споживачів Миргородського району якісною сільськогосподарською продукцією впродовж року і значно поліпшити якість та рівень життя потенційних споживачів. Економічну ефективність проєкту наведено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Економічна ефективність будівництва теплиці ТОВ, 2024 р.

Показник	Значення
Валовий дохід, тис. грн	22,0
Виробничі витрати, тис. грн	1084,3
Прибуток, тис. грн	260,0
Інвестиції, тис. грн	551,5
Рівень рентабельності продаж, %	24,0
Період окупності, %	2,1

Джерело: розрахунки автора

Планується, що вже у 2024 р. в теплиці буде зібрано чотири урожаї. Всього за продаж продукції з теплиці підприємство отримає 187,5 тис. грн (другий урожай за рахунок висіву розсади після теплиці під агроволокно – підприємство зможе отримати ранні збори овочів з відкритого ґрунту). Прибуток становитиме 260,0 тис. грн. Отже, проєкт окупиться через 2,1 року.

Щоб не допустити помилок під час написання бізнес-плану, фахівцям ТОВ доцільно пройти навчання від Державного центру зайнятості: повідомлення про тренінги розміщують на офіційних сторінках установи. Потрібно приділити особливу увагу дохідній і розхідній частині бізнесу: їх невідповідність – найпоширеніша помилка в бізнес-планах. За необхідності можна звернутися по консультацією до працівників банку.

Отже, передбачається, що товариство отримає фінансову підтримку від єРобота та буде дотримуватися певних умов, зокрема, створить три робочих місця та провадитиме підприємницьку діяльність впродовж затвердженого періоду і регулярно сплачуватиме податки. Вирощування огірків і томатів

буде проходити в опалювальній теплиці. В цілях мінімізації впливу на навколишнє середовище з боку технологічного процесу теплиці та виходячи із міркувань економічного характеру, доцільним буде повторне використання дренажних вод. Для цього у проєкт включено систему збору і повторного використання дренажу. Полив здійснюватиметься автоматично по трубах до кожної рослини. Догляд за рослинами та збирання врожаю виконуватиметься тимчасовими помічниками протягом кількох годин у день.

Реалізація продукції здійснюватиметься в супермаркети, магазини і на ринках за попередньою домовленістю з замовниками. Планується у 2025 р. збільшити масштаби виробництва в два рази та побудувати ще одну теплицю й висадити ранню картоплю та розширити ринок збуту продукції, зокрема, укласти договори з більш віддаленими ринками і магазинами Полтавської області. Середні ціни на реалізацію одиниці продукції кожного виду у залежності від каналу реалізації наведено у табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Ціна одиниці продукції ТОВ у залежності від каналу реалізації, 2026 р.
(листопад, реалізація з теплиці)**

Види продукції	Реалізація, грн/ц		
	шляхом прямих поставок для ПРАТ «МиргородКурорт»	через супермаркети м. Миргород: Хвилінка та Сільпо	після проведення додаткових рекламних заходів
Помідори	45,0	47,0	49,0
Капуста	35,0	36,0	37,0
Огірки	33,0	33,5	34,0
Картопля	42,0	43,0	46,0

Джерело: розрахунки автора

Визначимо оптимальні канали реалізації продукції з метою отримання максимального прибутку, враховуючи, що огірки повинні становити не менше 10 % від виробництва всієї продукції. З теорії матричних ігор відомо, що розв'язок парної гри може бути як у чистих, так і в змішаних стратегіях. Аналіз даних табл. 3.10, дозволив зробити висновок, що гра, яка моделює вирощування овочевої продукції, може бути розв'язана в змішаних стратегіях.

При цьому задача теорії ігор зводиться до задачі лінійного програмування, умову якої в математичному вигляді можна записати так:

$$45,0x_1 + 35,0x_2 + 33,0x_3 + 42,0x_4 \geq V,$$

$$47,0x_1 + 36,0x_2 + 33,5x_3 + 43,0x_4 \geq V,$$

$$49,0x_1 + 37,0x_2 + 34,0x_3 + 46,0x_4 \geq V,$$

$$x_3 \geq 0,1,$$

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 1,$$

$$V = F_{\max},$$

де x_1, x_2, x_3, x_4 – частки кожного з видів продукції в її сумарному виробництві;

V – оптимальний прибуток (ціна гри) від реалізації одиниці продукції за різних варіантів її реалізації, виражений у грн.

Наведемо матрицю задачі по визначенню оптимальних каналів реалізації продукції в ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро»:

$$P = \begin{pmatrix} 45,0 & 47,0 & 49,0 \\ 35,0 & 36,0 & 37,0 \\ 33,0 & 33,5 & 34,0 \\ 42,0 & 43,0 & 46,0 \end{pmatrix}$$

Розв'язавши сформульовану задачу відносно $x_1 - x_4$, за допомогою засобу Поиск решения MS Excel (додаток Д), отримаємо $x_1 = 0,16$, $x_2 = 0,16$, $x_3 = 0,1$, $x_4 = 0,58$, $V = 41,6$.

Отже, частки кожного з видів продукції в її сумарному виробництві наступні: томати ранні – 16 %, капуста – 16 %, огірки – 10 %, картопля – 58 %. При цьому гарантований прибуток складе 320,0 тис. грн. Отже, спеціалісти підприємства в процесі вирішення різноманітних виробничих ситуацій будуть користуватися широкими можливостями застосування елементів теорії матричних ігор.

Прогнозований прибуток, обсяг залучених інвестицій в розвиток підприємства на основі лінії тренду показано на рис. 3.5.

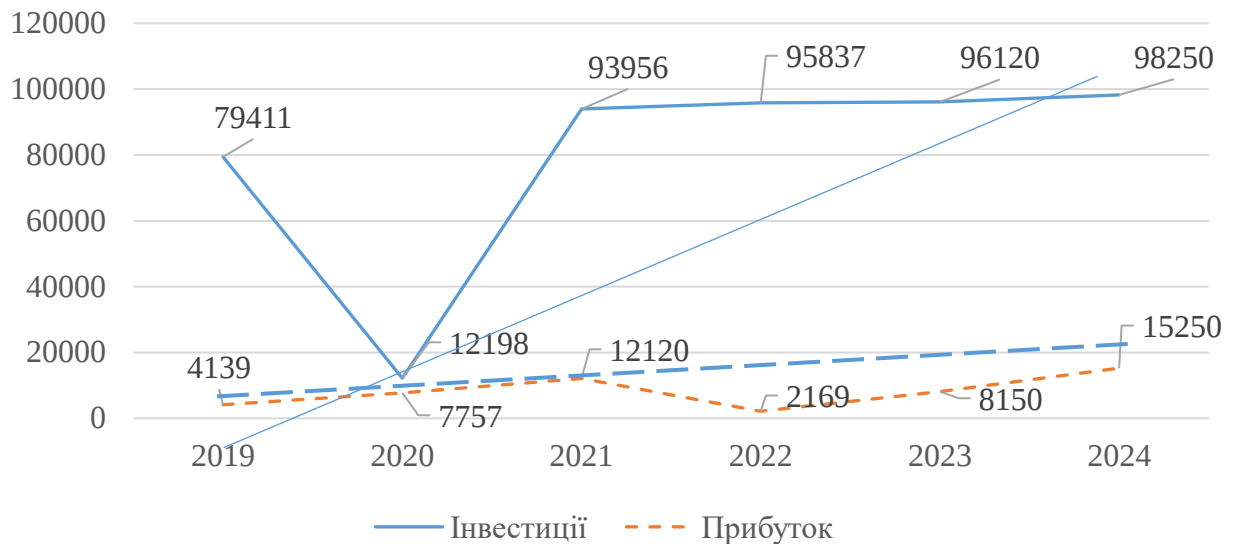

Рис. 3.5. Фактичний та прогнозований прибутки, обсяг залучених інвестицій в розвиток ТОВ на основі лінії тренду, 2018-2024 рр.:

- 1 ————— інвестиції;
- 2 - - - - - прибуток;
- 3 - - - - - лінія тренду

Джерело: побудовано автором на основі прогнозних даних

Залучення міжнародних (вітчизняних) партнерів із їх технологіями щодо розвитку агропідприємства та гранти відіграють важливу роль у його розвитку. Гранти необхідні як дієвий інструмент для нарощування виробничих потужностей ТОВ під час воєнного стану. Спеціалістам підприємства пропонуємо участь у семінарах із інвестиційної діяльності у проекті USAID «Агророзвиток». Отже, розвиток підприємства передбачає суттєве покращення інвестиційним забезпеченням на основі удосконалення механізму його застосування і як наслідок – реалізацію ряду інноваційних проектів. Використання інвестиційної стратегії прискореного зростання дасть можливість підприємству збільшити прибутковість у 2024 р. до 15250,0 тис. грн, що в 7 разів більше ніж у 2022 р. Передбачається також забезпечення довгострокової кредитної підтримки інвестиційних проектів та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання з боку державних органів влади й удосконалення нормативно-правової бази регулювання механізму залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів.

Висновки до розділу 3

Основними шляхами удосконалення формування механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства будуть:

1. Оптимізація структури інвестиційних ресурсів ТОВ включатиме наступні етапи: визначення цілей, обсягів та джерел формування інвестиційних ресурсів; дослідження умов та шляхів залучення інвестицій у відповідності до виду діяльності; оптимізація обсягу інвестиційних ресурсів; оцінка синергії приросту інвестиційних ресурсів; прийняття оптимального співвідношення між джерелами ресурсів.

2. Підприємству для реалізації проєктів розвитку доцільно застосовувати у 2024 р. внутрішні джерела фінансування: чистий прибуток (80 % від сукупних інвестицій), зовнішні: довготермінові кредити банків (7 %), інвестиційний лізинг (5 %), державні дотації (3 %), іноземні інвестиції (5 %), а з 2025 р.: венчурне фінансування й іпотечне кредитування.

3. Інвестиції будуть спрямовані на такі проєкти: купівля комбайну John Deere та сівалки точного висіву Astra 6; запровадження стандарту Global GAP; будівництво теплиці; реалізація продукції через товарну біржу Agrarna; формування фонду накопичення; оптимізація галузевої структури підприємства тощо. Потреба інвестицій на реалізацію проєктів протягом 2024-2028 рр. становить 8,4 млн грн.

4. Гранти – це дієвий інструмент для нарощування виробничих потужностей ТОВ. Пропонуємо підприємству скористатися державною програмою «Робота проєкт «Своя теплиця», скласти бізнес-план і залучити 386,1 тис. грн для вирощування овочів та салатів. З прибутку підприємство виділить 165,4 тис. грн для розвитку бізнесу. Окупність проєкту становить 2,1 року.

5. Отже, за рахунок залучення інвестицій (кредитів, дотацій, інвестиційного капіталу), участі у різноманітних грантових програмах, наявності стратегії прискореного зростання, підприємство зможе збільшити прибутковість у 7,0 разів. Важлими є залучення міжнародних партнерів з їх технологіями щодо розвитку ТОВ.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз механізму залучення інвестицій щодо реалізації бізнес-проектів підприємства дав можливість сформулювати наступні висновки:

1. У кризових умовах господарювання актуальними є питання формування перспективного напрямку інвестиційної діяльності підприємства. Механізм залучення інвестицій включає сукупність методів, форм і важелів управління ефективним використанням інвестиційного потенціалу щодо реалізації бізнес-проектів підприємства.

2. Загальна площа сільськогосподарських угідь товариства становить 3593 га, із них 2895,0 га – рілля. Всі працівники підприємства задіяні у галузі рослинництва – 63 особи. Показник фондозабезпеченості збільшився до 612,3 тис. грн, а фондоозброєності – до 373,6 тис. грн. У структурі товарної продукції перше місце займає вирощування кукурудзи на зерно (у структурі товарної продукції становить 42,5 %). Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2022 р. зменшилась на 1,1 % і становила 6,1 %.

3. Інвестиційні ресурси – це найбільш дефіцитна складова ресурсів підприємства. Це зумовлено специфічними факторами впливу на інвестиційний клімат у сільському господарстві, наприклад, залежністю від природно кліматичних умов території, необхідності державної підтримки і регулювання, потребі у інвестуванні у соціальну сферу й інфраструктуру населених пунктів. За умов воєнного часу склалася ситуація, коли окрім вищенаведених чинників впливу на інвестиційний клімат у сільському господарстві, вагоме значення мають такі економіко-політичні наслідки: підвищення цін на продовольство (ціни на продукти харчування та корми зросли на 20,0 %); глобальний стрибок інфляції; постійна небезпека (втрати значних територій посівних площ, руйнування інфраструктури тощо). Інвестиційну діяльність ТОВ координує директор, головні спеціалісти та

наглядова рада підприємства. У 2018-2022 рр. в підприємстві застосовували комбіновану інвестиційну стратегію. Підприємство потребувало значних фінансових коштів для покриття поточних витрат, виплати заробітних плат, погашення банківських кредитів. Основні джерела фінансування проектів: власні кошти – 66,8 %, позичений капітал (банківські кредити) – 33,2 %.

4. Основними складовими управління інвестиційними проектами є: управління розробкою проектної документації (інвестиційне проектування); організація фінансування інвестиційного проекту; управління реалізацією інвестиційних проектів (матеріально-технічна підготовка проектів, організація торгів, тендерів та укладання контрактів); організація контролю (моніторингу) за реалізацією інвестиційного проекту. Головними інвестиційними проектами розвитку підприємства у 2018-2022 р. були: автоматизація робочого місця головного агронома (окупність інвестицій – 1 рік), придбання сівалки зернової СЗ-4,2 (Тітан 420 mini-till) (окупність – 5 років), придбання трактора ХТЗ-242К.20 (окупність – 3 роки), реконструкція зерносушильного комплексу (окупність інвестицій складала 10 років), оновлення фасаду адміністративного приміщення (соціальна інвестиція) та придбання двох ноутбуків для відділу бухгалтерії (окупність проекту – 1 рік).

5. Динаміка залучення інвестицій в підприємстві у загальному є позитивною – 95837,0 тис. грн. У 2022 р. АБ «Укргазбанк» у 2020 р. співфінансував проєкт по придбанню трактора ХТЗ-242К.20 від ПрАТ «Харківського тракторного заводу» за державною програмою. Вартість придбання трактора (вживаний) становила 1330 тис. грн, з них 20 % було відшкодовано за рахунок коштів державного бюджету та 1064, тис. грн кредиту отримано під 10 % річних від АБ «Укргазбанку».

6. У 2022 р. обсяг позичених коштів зріс до 27,0 тис. грн з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь та до 1521,2 тис. грн на 1 працівника. Але не дивлячись на значний обсяг вкладених інвестицій, аналіз рівня продуктивності основних видів рослинницької продукції показав значне відставання у 2022 р. у порівнянні з 2018 р. Дана ситуація сформувалася у результаті воєнного

стану, незбалансованої інвестиційної і амортизаційної політики. Це зумовило скорочення вартості основного капіталу аграрного підприємства, його моральне й фізичне старіння. В умовах воєнного стану підприємство не може нарощувати виробничі потужності.

Основними шляхами удосконалення формування механізму залучення інвестицій для реалізації бізнес-проектів підприємства у 2024-2028 рр. будуть:

1. Оптимізація механізму залучення інвестиційних ресурсів підприємства: визначення цілей, обсягів та джерел формування інвестиційних ресурсів; дослідження умов та шляхів залучення інвестицій у відповідності до виду діяльності; узгодження обсягу інвестиційних ресурсів; оцінка синергії приросту інвестиційних ресурсів; прийняття оптимального співвідношення між джерелами ресурсів.

6. Інвестиційна стратегія підприємства буде направлена на пошук коштів для фінансування таких інноваційних проєктів: будівництво теплиці; купівля комбайну John Deere та сівалки точного висіву Astra 6; реалізація продукції через товарну біржу Agrarna; формування фонду накопичення; введення посади інвестиційного менеджера; оптимізацію галузевої структури підприємства тощо. Потреба інвестицій на реалізацію проєктів впродовж 2024-2028 рр. складає 8,4 млн грн.

7. Для реалізації проєктів розвитку ТОВ доцільно залучити у 2024 р. внутрішні джерела фінансування: чистий прибуток (80 % від сукупних інвестицій) та зовнішні: довготермінові кредити банків (7 %), інвестиційний лізинг (5 %), державні дотації (3 %), іноземні інвестиції (5 %), а з 2025 р. задіяти змішані джерела фінансування: венчурне фінансування та іпотечне кредитування.

2. Запропоновано створення іпотечного фінансування, що передбачає формування повноцінного ринку землі і налаштування фінансово-кредитного механізму під специфіку агросфери. В підприємстві у 2028 р. доцільно створити фонду нагромадження – слугуватиме джерелом для додаткового придбання засобів виробництва та наймання робочої сили. Спеціалістам

підприємства пропонуємо участь у семінарах із інвестиційної діяльності у проєкті USAID «Агророзвиток».

3. Пропонуємо ввести у підприємстві посаду інвестиційного менеджера (0,25 ставки), який буде займатись розробкою інформаційної, науково-технічної та проєктно-кошторисної документації; складати бізнес-плани та ініціювати залучення інвестицій (формулювати грантові заявки, співпрацювати із міжнародними партнерами тощо). Він буде контактувати із бізнес-ангелами України (Асоціація «Приватні інвестори України»). Витрати на зарплату спеціаліста (0,25 ставки складуть) 70,4 тис. грн.

4. Дієвим інструментом для нарощування виробничих потужностей ТОВ будуть гранти. Спеціалістам підприємства доцільно скористатися державною програмою «Робота проєкт «Своя теплиця», скласти бізнес-план та залучити 386,1 тис. грн державних коштів для вирощування овочів і салатів. Для розвитку бізнесу з прибутку підприємство виділить 165,4 тис. грн. Окупність проєкту складає 2,1 року.

5. Отже, підприємство зможе збільшити прибутковість у 2024 р. в 7 разів за рахунок залучення інвестицій (кредитів, дотацій, інвестиційного капіталу), участі в різноманітних грантових програмах, розробці стратегії прискореного зростання. Для розвитку ТОВ важливими є залучення міжнародних партнерів з їх технологіями.